

พุดกับเนร

(ชุดลอยปทุม อันดับ ๖)

พ244พ
ล.6

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย แผ่นธรรมะรังษี มั่นหมายจะเสริมศาสน์ ปลอดภัยพินาศ, คง หากแจ้งพระธรรมญาณ จะครองโลกเป็นอากร จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน ด้วยเหตุอหังการ บรรษัทพระพุทธองค์ ตามแนวพระธรรมนำ เผยแผ่พระธรรมทาน แปรตมสันสันนัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ สถาปนโลกให้อยู่ เป็นโลกศุขสถาพร ฯ อันธพาลกลีบลร ให้เลวสู่สู่เตรจนาจาน ฯ พินาศกันบมมีประมาณ เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ จึงประสงค์ประกอบกรรม ให้โลกผ่องผ่องพันภัย ฯ ให้ไพศาลพิชิตชัย อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ
---	---

พ.ท.

๒๕๒๓

ACC. NO. 1254

Date Received 2 N.W. 30

Call No. W244W

ห้องสมุด “กระท่อมธรรมโฆชน”

สวนอศมมูลนิธิ

พูด กับ เณร

[ชุดลอยปทุม อันที่ ๖]

คำบรรยายของ

พุทธทาสภิกขุ

โอวาทสามเณรบวชระหว่างปีดภาค

ที่หินโค้ง, สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา

๕-๘ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ศรัทธาบริจาค

ของ

ผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๑,๐๐๐ เล่ม

มิถุนายน ๒๕๒๔

กรรมดี ดีกว่าวัตถุมงคล

กรรมดี ดีกว่า มงคล สืบสร้าง กุศล
ดีกว่า นั่งเกล้า ของคลัง
พระเครื่อง ตะกรุด อุกักรัง ปลุกเสก แสนฉมัง
คาถามั่ง แขนวมั่ง รังรอง
ขลุ่ยลาด หวาดกลัว ห้วย่ง กิเลส เต็มพุง
มงคล อะไร ได้คุ้ม
อันธพาล ช้อหา มากุม เป็นเรื่อง อุกุลุม
นอนตาย ก่ายเครื่อง- รางทอง
ธรรมะ ต่างหาก เป็นของ เป็นเครื่อง คุ้มครอง
เพราะว่า เป็นพระ องค์จริง
มีธรรม งามมี ไกรยง ไร้ธรรม ผิดสัง
ไม่ยิง ก็ตาย เกินตาย
เหตุนี้ เราท่าน หลึงชาย เร่งขวน เร่งขวย
หาธรรมะ มาเป็น มงคล
กระทั่ง บรรลุ มรรค ผล หมดตัว หมดตน
พ้นจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย
บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ใจกาย อุบ้ทวะ ทั้งหลาย
ไม่พ้อง ไม่พาน สถานใด
เหนือโลก เหนือธรรม อำไพ กิเลส สวะไหน
ไม่อาจ ย้าย บัฑา.

พุทธทาส

อนุโมทนา

ทรงพิมพ์หนังสือธรรมะ ขึ้นเป็นธรรมทาน ในสมัย
ที่โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างยิ่ง เช่นนี้ เป็นสิ่งที่ มี
ในที่สุด และควรแก่การอนุโมทนา, จึงขออนุโมทนา.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลคำได้ย่อ มีความหมาย มาก
มาย นานาประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎ
ของธรรมชาติ ทุกขั้นทุกตอน แห่งวิวัฒนาการ ของ เขา,
เมื่อความมีชีวิตอยู่อย่างฉลาด ทั้งโดยส่วนตัว และ
โดยรวม, หรือทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะไม่รู้ถึงสิ่งที่เรียกว่า
ธรรมะอย่างถูกต้อง ดังที่กล่าวแล้ว เพราะค่อย ๆ
เผด็จไม่ลงไปในหลุมบ่ออันเกิดจากทวิประพจน์
ผิด ธรรมะ นั้นเอง. สัญชาติ กาลสมัยใดคน ย่อมชอบ
ใจในรสอร่อยชนิดนั้น และเจริญเติบโตขึ้นคนกระ-
ทั่ง มีจิตใจเป็นกาลีกลไม่ ทั้งเนื้อทั้งตัว. มชาก็เล็ดลอด
ชีวิตจิตใจ คนเห็นไว้ว่า ไม่ดีมีธรรมะอะไรก็ให้
เสียแล้ว; แต่ทำให้มีหัวใจของคนให้ได้มีหัวใจ
ตลอดเวลา เป็นพอแล้ว. เขาเห็นว่า หน้าที่ของเขา มีอยู่
เพียง แต่หาหัวใจ สมองความดีของเขาของกาลีกลเท่านั้น.

โลกส่วนใหญ่นี้ กำลังตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ จึง

การรู้จักธรรม คือการรู้เอาละไว้เป็นอันคงอย่างถูกต้อง จน
ไม่หลงไม่คลั่งในสิ่งใด แม้ในยามเผลอเผลอย ก็ยังรู้สิ่งใดอยู่
กับสิ่งที่อยู่อย่างยั้งยืนยง. มิฉะนั้นเป็นความสับสนผิดใหม่ ย่อม
ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความมั่นคงได้ สำหรับผู้ที่มีธรรมอย่างแท้-
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อหมั่นหมั่นด้วยดีกัน มิได้มีอย่างใด แม้ว่าจะมีความเลื่อม
ลือกันอยู่ก็ตาม หากมีสักเพียงไร. ผู้ประพฤติกุศล ย่อม
รู้สิ่งใดในสิ่งใด เมื่อรู้สิ่งใดก็ตามได้ประพฤติกุศล หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง. ความเพียรพยายามใน
สิ่งใด ทำให้รู้สิ่งใดในสิ่งใด. ไม่หลงความสับสนเป็นมา
คือ สมองมาก มากเหนือหัว คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ
ใจ ที่ถูกเป็นกุศลของใจมากเหนือหัวนี้ เสียแล้ว.

ธรรม: ข้อนี้ให้เรารู้จักมีขึ้นอยู่อย่างถูกต้อง รู้จักมีขึ้น
โดยที่อันหนึ่ง และใช้มันอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
การปฏิบัติอันหนึ่ง ก็ยังดัดแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีรสแห่ง ความ
ถูกต้อง คือเป็นไปเพื่อ สันติสุขอันสมบูรณ์ และ สันติภาพ
ของส่วนรวม โดยส่วนเดียว, มีสัจจวิญญูญาณอันหนึ่ง
ในใจ แม้แก่สัตว์เดรัจฉาน และพญานาคที่ขี้บ่น, ไม่เป็น
ความอันใดในโลก หรือหนักแผ่นดิน แม้แต่หมอน้อยเดียว. คือ
ที่เรารู้ว่า ขา, ใจอันหนึ่ง, หรือ ข้อใดของขาที่ ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤติกุศล. ข้อนี้ หมายถึงความว่า ขบถไม่มีความ
หรือความอันหนึ่ง, มีแต่ สัจจวิญญูญาณอันหนึ่งที่
ให้ประพฤติกุศล มีมันอันหนึ่งก็เพียง.

โอ เอ็ม หู คุมก ลีน กย ใจ สำนักรับการฝึกหัด เพื่อได้
 รู้จักสิ่งทั้งปวง อย่าง ถูกต้องตามที่เป็นจริง เมื่อมีสิ่งใดอยู่ได้
 อย่างสงบสุข มีใช้มีพา หู คุมก ลีน กย ใจ สำนักรับไว้เป็น
 สิ่ง ใดที่เราเป็นทาสของใครสักคนในชั่วมิฉะนั้น เมื่อมัน
 เป็นกันอยู่ โดยมากในโลกปัจจุบันนี้ ซึ่งกำลังขาด ขวามะ
 เราบังคับโลกนอกตัวเราไม่ได้ ก็จริง แต่เราสามารถควบคุม
 หู คุมก ลีน กย ใจ ใต้สัมผัสโลก แต่ในลักษณะนี้
จะไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เราได้ โดยอาศัยธรรมะ นั่นเอง ที่
 คนในโลก ทำได้เช่นนั้น โลกนี้ ก็เป็นโลกที่อุดมสมบูรณ์อยู่
 แล้ว หรือเป็นโลกของพระศรีอารยเมตไตรย ขึ้นมาทันทีทัน
 ใดนั้น เพราะเป็นโลกที่ ร่มเย็น ปลอดภัย ธรรมะ

ทางรอด ของโลกปัจจุบันนี้ มีอยู่ทางเดียวนี้ เท่านั้น
 คือ เดินไปตามทางธรรม การช่วยให้ทุกคนได้เดินไปตาม
 ทางธรรม ย่อมเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่หลวง และสูงส่ง. ขอให้ได้
 การจัดการฝึกหัดนั้นซึ่งธรรมะ นั้นโดยแพร่ นี้ ลงสู่ใจ ประ
 โยชน์เต็ม ตามความประสงค์ นับแต่ผู้ที่ยังสงสัยไม่แท้ และ
 ผู้ที่ยังมีสิ่งใดอยู่ โดยทุกแห่งทุกมุมเถิด. จักได้ขออุ
 โฆษาภา มิตินี้ให้ได้อย่าง เป็นอย่างยิ่ง.

พุทธทาส อินทปัญโญ

โอวาทสามเณรระหว่างปีภาค
ที่หินโค้ง สวนโมกขพลาราม ชัยยา
๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑

- ๑ -

ประโยชน์ของการบวช.

วันแรก อยากรู้จักกับพวกเธอ บรรดาสามเณรทั้งหลาย,

ก่อนอะไรทั้งหมด ก็อยากจะแสดงความยินดี ความ
พอใจ ในการได้บวชของเธอ พลอยยินดีด้วย ในความมี
โชคของพวกเธอ ที่โชคดีที่ได้บวช. นี่เมื่อกล่าวกันโดย
กลางๆ โดยไม่ได้ไปสอดส่องอะไรมากมาย ก็มีเรื่องที่จะ
จะแสดงความยินดี พลอยยินดี แทนบิดามารดาของ
สามเณรทั้งหลาย; ที่ว่า ถ้าสามเณรได้บวชจริง ย่อมมี
ประโยชน์มากแก่หลาย ๆ ฝ่าย.

บวชจริง ต้องเรียนจริง ปฏิบัติจริง.

คำว่า “บวชจริง” นั้นมัน หมายถึง เรียนจริง ปฏิบัติจริง, ตั้งหน้าตั้งตากันจริงๆ, นี่เรียกว่า บวชจริง.

ถ้าเธอได้ บวชจริง คือได้เรียนจริง ได้ตั้งใจจริง แล้วมันก็มี ประโยชน์อย่างยิ่ง ในทางจิตใจ, คือการปฏิบัติจริงนั้นแหละ มันทำให้เปลี่ยนจิตใจได้ อย่างที่เรียกว่า หน้ามือเป็นหลังมือ คือเป็นคนละคนไปเลย.

ถ้าเราบวชจริง เราปฏิบัติจริง ได้ศึกษาเล่าเรียน, ได้รับการอบรม และก็ยังรู้อะไรอีกมาก, เสร็จแล้วมันก็กลายเป็นคนละคน หรือเกือบเป็นคนละคนกับเมื่อยังไม่ได้บวช; คงจะมีประโยชน์กับบิดามารดาถือว่า ลูกไม่เป็นอันธพาล. ถ้าลูกกตัญญู รักบิดามารดาแน่ละก็ไม่ได้ทำให้บิดามารดาร้อนใจแน่.

นี่ระหว่างที่เราบวช เราย่อมได้รับการอบรม ให้เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน, ตลอดไปถึง เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ เป็นบริษัทที่ดีของศาสนา นั้นเอง.

ต้องรู้จักไตรยางครรรณ.

เราเคยขอรับรองคณะอาจารย์ ที่จัดการอบรมสาม-
 เณรนี้แหละ, ขออย่างน้อย ให้ช่วยอบรม สามเณรนี้ ให้
 รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และให้รู้จักชาติ
 ศาสนา พระมหากษัตริย์, จริงเพียงสองอย่าง สองหมวดนี้
 สองชุดนี้ ก็พอ.

รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่ทำให้เป็น
 ผู้หมดปัญหาได้. ถ้าเขามีธรรมะ คือพระธรรม นี้ก็ย่อม
 จะเป็นทุกอย่าง ที่ว่า เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, เป็นศิษย์
 ที่ดีของครูบาอาจารย์, เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดี
 ของประเทศชาติ กระทั่ง เป็นพุทธบริษัทที่ดีของศาสนา. แล้ว
 เรายังรู้จักพระพุทธ และ พระสงฆ์ เข้าอีก มันก็เป็นไกล
 ออกไปอีก, แล้วก็ ธรรมะ นั้นเองแหละ จะทำให้รู้จักประ
 โยชน์ หรือคุณค่า หรือความจำเป็น ของสิ่งที่เรียกว่า
 ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์.

เราตั้งชื่อเอาเอง เรียกว่า องค์สามของความ
 เป็นไทย, เรียก ไตรยางครรรณ สำหรับความเป็นไทย :
 ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์; สามอย่างนี้เรียกว่า

องค์สามของความเป็นไทย. และบางทีก็เรียกเป็นบาลี
ให้มัน เป็นภาษาบาลีไปเลย ก็เรียกว่า ไทยไตรยางคธรรม
คือ ไตรยางคธรรมสำหรับไทย, สำหรับความเป็นไทย.

เวลานี้ ประเทศชาติกำลังเสียหายมากที่สุด เพราะ
ว่าพลเมืองจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะ เยาวชน นั้นแหละ
เขาไม่มีหรือ ไม่รู้จักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์, เขาไม่
รู้จัก และก็ ไม่มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์; จะเป็น
ความผิดของใครก็พูดยาก, เลยก๊วยกรวมๆไปให้ผู้มีหน้าที่
อบรมสั่งสอนนั้น อบรมสั่งสอนกันไม่ดี ไม่พอ ไม่ตรง คน
จึงไม่มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ :—

มีชาติแต่ธงชาติ สำหรับร้องเพลงชาติลมๆแล้งๆ
เท่านั้นแหละ, และมีศาสนาแต่เพียงว่า เห็นเหลืองๆ, เห็น
วัดวาอารามตั้งอยู่เป็นศิลปกรรม เป็นสถาปัตยกรรม, หรือ
เพียงแต่ว่า นะโม อิติปิ โส ได้.

ให้ว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เวลาเข้าห้อง
เรียน เท่านั้นเอง, และ พระมหากษัตริย์ก็ไม่ว่าอะไร, มัก
จะมองไปในแง่ของความเป็นบุคคลที่มีสิทธิพิเศษ จึงทำให้

เกิดมีคนจำนวนหนึ่ง จำนวนมาก ที่เดียว ไม่สนใจกับคำว่า
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์.

เขาว่าศาสนานี้มันเป็นเรื่องศรีคระ หรือพลอย
กล่าวหาไปตามที่คอมมิวนิสต์กล่าวหาว่าศาสนาเป็นยาเสพติด,
พวกบรรพชน^๕ไม่ทำประโยชน์^๕มีแต่เอาเปรียบ, หาว่าศาสนา
ไม่จำเป็น, พระมหากษัตริย์^๕ก็ไม่จำเป็น. ชาตินั้นเราตั้ง
เอาเองได้ ตามชอบใจของเรา เมื่อไรก็ได้ ที่ไหนก็ได้
อย่างไรก็ได้. นี่พวกเยาวชนเขามีความเข้าใจเกี่ยวกับชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ กันแบบนี้ แล้วก็เลยเกิดการแตก
แยกการต่อสู้ การแย่งชิง การอะไรก็ได้ ที่เกี่ยวกับชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ นี่เรื่อยไป.

เราจึงหวังว่า พวกเธอสามเณรทั้งหลายนี้แหละ
คงจะได้รับการศึกษา อบรม^๕ชี้แจงให้รู้จักชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง คือตรงจุดหมาย, โดยเหตุ
ที่ได้ศึกษาธรรมะในหลายๆ ประการ และโดยเฉพาะเรื่อง
ทางจิตใจ ซึ่งสำคัญกว่าวัตถุ. ถ้าเราได้ศึกษาเรื่องทาง
จิตใจ เราจะเข้าใจทุกอย่างในฐานะเป็นเรื่องทางจิตใจ จน
คำว่า ชาติ นี้ เราหมายถึงความรักชาติ; เพราะว่าความ

มีชาติ^๕นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด; ถ้าไม่มีชาติ^๕เป็นที่ยึดเหนี่ยว
ละกัมนั้นก็แตกสลายรวนเร.

เราต้องมีชาติ ตามลักษณะเฉพาะของเราที่
เรียกว่า ชนชาติไทย ที่เคยได้อยู่มาตั้งแต่โบรมโบราณ
นั้น; และก็ไม่ต้องสูญหายล่มจมไปไหน จนเกิดมีธรรมะ
สำหรับชาติ, เกิดความหมายของคำว่า “ชาติ” เกิดความ
ศักดิ์สิทธิ์พอแก่จะให้ทุกคนยึดเหนี่ยวด้วยความรัก, และก็มี
ความรักชาติด้วยจิตใจ. ความรักชาตินี้มันเป็นนามธรรม;
ที่มันตั้งอยู่บนจิตใจของคนทุกคน เราจึงพูดได้ว่า เรามี
ชาติ.

คำว่าเรามีชาติ นั่นคือเรามีความรักชาติ โดย
แท้จริง และตั้งอยู่บนจิตใจของเราทุกคน, นี่เราเรียกว่า
เรามีชาติ. ให้มีสถาบันชาติ โดยแท้จริง; สถาบันคือ
สิ่งที่ตั้งอยู่บนจิตใจ ด้วยจิตใจ จึงจะเป็นสถาบันจริง.
วัตถุ แผ่นดิน สิ่งของพรรค์นั้น ยังไม่มีจริง; มันจริงอยู่
ที่ความรักชาติ. และความรักชาติ นั้นมัน ตั้งอยู่บน
หัวใจกันจริงๆ; นี่เรียกว่า มีชาติ, หรือ มีสถาบันชาติ.

ถ้าเยาวชนทุกคนมีความรู้สึกชนิดนี้ ก็เรียกว่า มีชาติ, รู้จัก
ชาติ และมีชาติ, มีสถาบันชาติ ตั้งอยู่ในจิตใจ.

ศาสนา ก็เหมือนกัน; เมื่อเธอได้เล่าเรียนพอ
สมควรแล้ว; เธอจะมองเห็น คุณค่า ความหมาย หรือ
ประโยชน์ หรือ ความจำเป็น ที่มนุษย์จะต้องมีศาสนา.
เราก็เลยชอบศาสนา เลื่อมใส เคารพ บูชา นับถือศาสนา;
ความนับถือ ก็เป็นเรื่องทางจิตใจ เป็นความรู้สึก เกิดขึ้น
แก่บุคคลที่เข้าใจศาสนาเพียงพอ, แล้วครูบาอาจารย์เขา
ช่วย ให้เธอรู้จักศาสนาเพียงพอถูกต้อง. เธอก็มีความ
นับถือ เลื่อมใสอย่างแน่นแฟ้นอยู่ที่จิตใจ; อย่างนี้แหละ
เราเรียกว่า สถาบันอันแท้จริงของศาสนา ได้ตั้งลงไป
บนหัวใจของเธอ.

หัวใจของเธอเป็นเครื่องรองรับพระศาสนา; ความ
เลื่อมใสในพระศาสนาของเธอมีมากพอ ทำให้ความรัก
ศasanานั้น ผั่งแน่นลงไปบนหัวใจ, เราเรียกว่าสถาบันอัน
แท้จริงของพระศาสนาตั้งอยู่บนหัวใจเธอ. เราไม่หมายถึง
โบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ วัดวาอาราม อะไรเหล่านั้น ว่าเป็น
สถาบันของศาสนา พวกอื่นอาจจะเรียกวัดวาอาราม ว่าเป็น
สถาบันของศาสนา ซึ่งไม่จริง มันผิวเผินเกินไป.

สถาบันของศาสนา ต้อง คือความรักและ
นับถือเคารพบูชาศาสนา และกัตั้งอยู่บนหัวใจ ในหัวใจ
ของคนเรานั้น จึงจะเรียกว่าคนนั้นก็มีศาสนา; มีสถาบัน
ของศาสนา. มันจะเป็นชนิดนี้ได้ ก็ต้องเข้าใจสิ่งที่เรียก
ว่า ศาสนา กันจริงๆ.

เธอจงพยายามเข้าใจพระศาสนา ให้ถึงขนาดที่
เรียกว่า ความรักพระศาสนา ผั่งแน่นลงไปในจิตใจ
ของเธอ.

เช่นเธอสวดมนต์บูชาคุณพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ มอบกายถวายชีวิตกัม, และถือเอาสัจจะกัม,
อะไรก็ ขอให้มันจริงอย่างกับปากว่า ที่เธอจะ ให้ใจมัน
จริง เหมือนกับปากว่า : ข้าพเจ้านับถือพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์, ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตแก่พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์, ข้าพเจ้าเป็นทาสของ พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ เป็นต้น. ให้มันจริงเหมือนกับปากว่า จะได้ชื่อว่า
เธอมีสถาบันศาสนาจริง คือมีสิ่งที่จริงและตั้งอยู่บนหัวใจ
ของเธอจริงๆ ซึ่งใครทำลายไม่ได้.

เราหวังว่า เธอคง จะมีสถาบันของพระศาสนา
ฝังแน่นลงไป ในหัวใจของเธอทุกคน ที่ได้บวชได้เรียน
และได้อบรมในคราวนี้

ที่นี้ สำหรับ พระมหากษัตริย์ นั้น เป็นผู้นำมา
แต่ก่อน, และเคยเป็นผู้นำชาตินาสังคม. ในสมัยที่เขา
เปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตย อะไรนี้ ก็มีหน้าที่
สำหรับจะยึดโยงให้ชาติกับศาสนา ให้ยังคงสัมพันธ์กัน
ได้.

เราหวังว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ จะทำความ
สัมพันธ์ให้แก่สิ่งที่เรียกว่า ชาติ และ ศาสนา ติดกันอยู่
อย่างแน่นแฟ้น, หรือทำประชาชนให้ติดกันอยู่กับชาติและ
ศาสนา; เป็นเหมือนกับเครื่องผูกพัน ให้เกิดการผูกพัน
สิ่งที่ควรจะผูกพันต่อกัน.

เช่นว่าชาติ, ชาติไทย นี้ถ้า ไม่มีศาสนาก็เหมือน
กับไม่มีหัวใจ หรือไม่มีชีวิต เหมือนกัน; ชาติจึงต้อง
ผูกพันกันอยู่กับศาสนา. ใครจะช่วยผูกพัน? ในเวลานี้
เรามีระบบกษัตริย์, เอาพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ พระ

มหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน ทำหน้าที่ผูกพันชาติกับศาสนา
ให้ติดกัน.

และเราเปรียบ อีกที่ว่า ชาติ นี้เหมือนกับ
ร่างกาย, ศาสนา เหมือนกับใจ, จิตใจ, แล้วพระมหา-
กษัตริย์ เหมือนกับ ระบบประสาท ที่ทำให้ร่างกายกับจิตใจ
มันสัมพันธ์กันได้. ถ้ามีแต่ร่างกายกับจิตใจแล้ว มันไม่
สัมพันธ์กัน มันก็เท่ากับตายแล้ว.

เรามีจิตใจอยู่ส่วนหนึ่ง มีร่างกาย อยู่ส่วนหนึ่ง;
สองอย่างนี้ ต้องสัมพันธ์กันโดยทางระบบประสาท. ความ
สัมพันธ์อันนี้ เราก็ยกให้เป็นหน้าที่ของสถาบันมหากษัตริย์,
ให้ทำความสัมพันธ์ระหว่างชาติกับศาสนาให้แน่นแฟ้น
ตลอดเวลา. เราจึงได้เห็น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เป็น
ต้นว่าพระมหากษัตริย์เป็นศาสนูปถัมภก, คือมีหน้าที่ที่
ทำให้ศาสนายังคงอยู่ คงอยู่ในชาติ.

ฉะนั้น เราจึงต้องมีครบองค์ทั้งสามสำหรับ
ชาติไทย, สำหรับความเป็นไทย. สำหรับประเทศอื่นเขา
ไม่มีศาสนาก็ได้, ไม่มีระบบกษัตริย์ก็ได้, ตามใจเขาละ

มันไม่ใช่เรานี่. ระบบชนิดนั้นมันเหมาะกับเขาต่างหาก;
แต่ไม่เหมาะกับเรา.

เรายังเหมาะกับระบบที่มีทั้งชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์. จึงหวังว่าพวกเธอสามเณรทั้งหลาย ที่
ยังจะต้องสึกออกไปเป็นฆราวาสนั้น จะเป็นบุตรที่ดีของบิดา
มารดา, เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, เป็นเพื่อนที่ดีของ
เพื่อน, เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ, เป็นสาวกที่ดีของ
ศาสนา, และ สามารถมีตัวตนอยู่ได้ ก็เพราะว่าเรามีชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์.

ทุกคนช่วยกัน ทำให้มีสถาบันชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ทั้งสามนี้ อย่างแท้จริง ถูกต้อง และ
มีอยู่จริง ๆ คือ ตั้งอยู่บนหัวใจของเรา; ไม่ใช่ว่าชาติตั้ง
อยู่บนแผ่นดิน, ศาสนาตั้งอยู่บนโบสถ์วิหาร, หรือพระ
มหากษัตริย์นั้นเป็นบุคคล หรือปราสาทราชฐานอะไร
พรคน.

เราหมายถึงคุณค่า ของชาติ ของศาสนา ของ
พระมหากษัตริย์ ที่ตั้งอยู่บนจิตใจ ของคนที่มีความรัก

ความเคารพ ความเชื่อถือ ความยึดถือ ความสวามิภักดิ์
ความรัก แล้วมันก็เลยไปเป็นความซื่อสัตย์ เป็นความ
กตัญญู เป็นความเสียสละ อันแท้จริง ไม่พูดกันแต่ปากนะ.

เดี๋ยวนี้ เขาพูดกันแต่ปาก, และเขาไม่ได้พูดจริง.
เขาพูดกันแต่ปาก เช่น เขาพูดว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อชาติ
ศาสนา มหากษัตริย์. ข้าพเจ้า “จะ” เท่านั้นแหละ, ข้าพเจ้า
ยังไม่ได้ทำ. ภาษานี้ใช้ไม่ได้ ถ้าเป็นภาษาบาลีละก็
เป็นโมฆะหมดเลย, ที่จะพูดว่า ข้าพเจ้า “จะ” จงรักภักดี
นั้นแหละ ถ้าเป็นภาษาบาลีนะ เป็นโมฆะใช้ไม่ได้, ไม่มี
ความหมาย ยกเลิกเลย. ถ้าเป็น ภาษาบาลีต้องพูดว่า ข้าพเจ้า
จงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์; จะมัว “จะ”
อยู่อีกไม่ได้. นี่ขอให้รู้สึกไว้ด้วยว่า เรามันดีแต่ปากว่า
“จะ” เท่านั้นแหละ มันไม่ได้ทำ และไม่ได้มี.

เราหวังว่า พวกเขื่อนี้แหละ จะเป็นผู้ที่จงรัก
ภักดีต่อชาติ ศาสนา มหากษัตริย์; ไม่ใช่คำ “จะ” นะ;
เป็นอนาคตที่ไม่แน่นอน คือไม่ทำก็ได้. พอถึงเวลาเข้า
แล้วไม่ทำก็ได้, เวลานั้นก็ยังไม่ได้ทำ เพราะว่า “จะ” เท่านั้น.
นี่มันจึงไม่ค่อยจะมีใครที่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

หรือจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์. เมื่อเธอ
 ลาสิกขาไปเป็น เยาวชนของชาติ แล้วละก็; ให้เป็นผู้ที่
 ไม่พูดว่า “จะ” ละ. แต่พูดว่าจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา
 พระมหากษัตริย์ ๕ ทงอดีต ๕ ทงปัจจุบัน ๕ ทงอนาคต.

ให้มีธรรมะเป็นตัวตนอยู่ตลอดชีวิต.

พอเธอมีธรรมะให้รู้ว่า ความเสื่อมคืออะไร? ความ
 เจริญคืออะไร? ธรรมะที่เราเรียน นั้นแหละ บอกให้เรา
 ทราบว่าความเสื่อมคืออะไร, ความเจริญคืออะไร, แล้ว
 เราก็กเลือกเอาในทางที่มันเจริญนั้น; มันก็จะมีธรรมะคือ
 สัจจะความจริง : รู้จริงและทำจริง ให้สำเร็จประโยชน์.

คนที่รู้ธรรมะจริงๆ นั้น เขามีธรรมะเป็น
 ตัวตน; ถ้ามีกิเลสเป็นตัวตน มันมีตัวกู มีของกู, มัน
 บ้า. นั้นมันกิเลส เป็นตัวตน, เป็นของกู, ถ้ามีธรรมะ
 เป็นตัวตนแล้ว แม้จะเรียกว่าตัวตน; ก็จะไม่พูดว่า
 “ของกู”. เอาธรรมะเป็นสิ่งที่แท้จริง เป็นแก่นสาร สำหรับ
 ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ. ถ้าจะมีตัวตนกันบ้าง ขอให้ม
 ีธรรมะเป็นตัวตน คือ ความถูกต้องในการมีชีวิตอยู่ ใน

ทุกชั้นทุกตอนของวิวัฒนาการแห่งชีวิต; นี่ก็เรียกว่า
 ธรรมชาติ.

จะถามว่า ธรรมชาติคืออะไร? คนที่ดีแต่จำ ก็บอกว่า
 ธรรมชาติคือคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า; นี่ยังไม่สำเร็จประโยชน์.
 ธรรมชาติคือการปฏิบัติให้ถูกต้อง ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ
 ของความเป็นมนุษย์ : ตั้งแต่อยู่ในท้องแม่, ครั้นคลอด
 ออกจากท้องแม่ มาเป็นเด็ก มาเป็นผู้ใหญ่, เป็นพ่อ
 บ้านแม่เรือน เป็นผู้เฒ่า อะไรนี่, เรียกว่าขั้นตอนแห่ง
 วิวัฒนาการ; ต้องมีการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องทุก
 ชั้นทุกตอนของวิวัฒนาการ.

ระบบการปฏิบัตินั้นเรียกว่า ธรรม; เรามีธรรม
 จะเกี่ยวกับตัวเราเองก็ไม่ผิด, จะเกี่ยวกับผู้อื่นหรือสังคม
 ก็ไม่ผิด, เราจึงมี ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้โดย
 ถูกต้อง. ถูกต้องกับอะไร? ถูกต้องกับความเป็นไทย
 ของเรา. เราจึงเป็นชนชาติไทยที่มีชาติ ศาสนา พระ
 มหากษัตริย์ และรอดอยู่ได้.

มันน่าเสียดายที่ว่า พระพุทธศาสนานี้คอมมิวนิสต์
 เขาไม่ได้เรียน; ถ้าคอมมิวนิสต์เขาได้เรียน, เขาก็จะชอบ

พุทธศาสนา; เพราะว่าที่คอมมิวนิสต์เอาไปปฏิบัติ, สำเร็จประโยชน์แก่พวกคอมมิวนิสต์ ก็เป็นธรรมะในพระพุทธรศาสนาอยู่หลาย ๆ ข้อ. บางทีเราเจ้าของพุทธศาสนา ไม่ได้ใช้ก็มี; พวกคอมมิวนิสต์เอาไปใช้เป็นประโยชน์แล้วก็มี. นี่เพราะว่าไม่รู้จักศาสนาอย่างสมบูรณ์.

พวกคอมมิวนิสต์ว่า ศาสนาเป็นยาเสพติดนั้น ไม่ได้ถึงถึงพุทธศาสนา; เพราะว่าคอมมิวนิสต์ คนที่พูดพรรณนั้น, ผู้บัญญัติลัทธิคอมมิวนิสต์นั้น เขาไม่รู้พุทธศาสนา. เขาบัญญัติกันที่เมืองฝรั่ง ที่ทวีปยุโรปนั้น ซึ่งยังไม่มีพุทธศาสนาที่ถูกต้องไปถึง.

มีคนทบทวนดูแล้วยืนยันว่า ในสมัยที่ความคิดเรื่องคอมมิวนิสต์เกิดขึ้น แก่ คาร์ล มาร์กซ์ กิดิ, ต่อมากิดิ, ไม่มีพุทธศาสนาที่ถูกต้องและแท้จริง ในทวีปที่ไปเผยแพร่ มีแต่พุทธประวัติกระท่อนกระแท่นอย่างอิทธิปาฏิหาริย์อย่างเทพนิยาย หรืออะไรพรรณนั้น. แต่ว่าศาสนาคริสต์ยืนในยุโรปเวลานั้น กำลังผลิตผลดาอย่างยิ่งขนาดที่ว่าพระชายบัตร์เบิกทางไปสวรรค์ อะไรพรรณนั้นแหละ. ฉะนั้นคนพวกนั้นก็เหมาศาสนาคริสต์เป็นยาเสพติด. เมื่อใช้คำ

ว่าศาสนา รวมๆ; คนที่ไม่รู้มันก็มาก ความเอาพระพุทธรูปศาสนาเข้าไปด้วย; นี่ไม่จริงไม่ยุติธรรม.

ข้อที่คอมมิวนิสต์ หว่าศาสนาเป็นยาเสพติดนั้น ไม่มีเหตุผลเลย ที่จะใช้กับพุทธศาสนา; และถ้าเอามาศึกษากันจริงๆแล้ว พวกคอมมิวนิสต์เสียอีก จะชอบพุทธศาสนา ในข้อที่ให้จริง, ให้สามัคคี, ให้มีความเป็นอยู่เสมอกัน, รักใคร่กัน อะไรพรรค์นี้; ไม่เห็นแก่ตัวเองคนเดียว.

ศาสนาทุกศาสนาไม่ได้สอนให้เห็นแก่ตัวเอง; แต่ได้มุ่งหมายทำลายความเห็นแก่ตัว ให้เห็นแก่ส่วนรวม, มีวิญญูณเป็นสังคมนิยมทุกศาสนาเลย.

เท่าที่เราได้สนใจหรือศึกษาค้นคว้ามาแล้ว เห็นว่าทุกศาสนามีหัวใจหรือวิญญูณเป็นสังคมนิยม ทั้งนั้น; ไม่มีเรื่องของความเห็นแก่ตัว. ที่จะมาหาว่าพุทธศาสนาเป็นยาเสพติด มันก็บ้าละ, มันไม่ยุติธรรม.

ทุกศาสนาไม่ได้สอนให้คั่นเห็นแก่ตัว หรือให้โง่. เขาสอนให้ฉลาด; แต่เมื่อคนมันไม่รู้ มันโง่ แล้วก็ไปเที่ยวหาว่าศาสนาผิด นี่มันไม่ถูกนะ. ฉะนั้นถ้าเธอ

สึกออกไปแล้ว อย่าได้ไปเป็นเหยื่อของความงมงาย, จนเขาพูด
ได้ว่าพุทธศาสนามีให้แต่ความงมงาย

ขอให้ดูคนที่บวชแล้วสึกออกมางมงาย เทียวคลาน
งมงามเป็นคนงมงาย ทำอะไรไม่ถูกนี้; ระวังอย่าให้มันเป็น
พรรค์นั้น.

ให้เห็นว่า ศาสนาเป็นความรู้ที่ดี ที่จริง ที่ถูกต้อง
ที่สุดสำหรับมนุษย์, เป็นความรู้สำหรับให้ปฏิบัติ ให้ถูก
ต้อง ทุกชั้นทุกตอน ของวิวัฒนาการของมนุษย์ : เอากัน
ทุกชั้นทุกตอนตั้งแต่มนุษย์เริ่มมี, เริ่มมีเป็นมนุษย์ ครึ่งคน
ครึ่งลิงครึ่งสัตว์อะไร ขึ้นมาเมื่อแสนปีมาแล้ว จนค่อยๆ ดี
ขึ้น เป็นมนุษย์ๆ ทยอยยุคหลายสมัย มาจนเป็นมนุษย์
ปัจจุบันนี้ ได้ยังเกี่ยวกับธรรมชาติทั้งนั้นแหละ. ถึงแม้ว่า
เป็นคนป่าไม่คายนุ่งผ้า มันก็มีธรรมชาติ, ระบบธรรมชาติสำหรับ
ปฏิบัติ ให้คนป่าเหล่านั้นรอดชีวิตอยู่ได้ เจริญงอกงาม
เป็นบรรพบุรุษของพวกมนุษย์เราทั้งโลก; รวมทั้งพวก
คอมมิวนิสต์ด้วย, อย่าอวดดีนะ.

คนป่าที่ไม่นุ่งผ้าสมัยโน้น ก็คือบรรพบุรุษของ
พวกเราสมัยนี้; มันต้องมีความถูกต้องอยู่ส่วนหนึ่ง นะ

จึงไม่ตายหมด ไม่สูญพันธุ์ แล้วมาเกิดเป็นลูกหลานเป็น
ตัวเราสมัยนี้ ถึงเราสมัยนี้ มันยิ่งถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นไป,
ยิ่ง ๆ ขึ้นไป, มันจึงเป็นมนุษย์ที่เจริญไกลกว่ากันมาก. แต่
กำลังจะผิด, กำลังจะทำผิดในเรื่องกิเลส ความเห็นแก่ตัว;
มาหลงไหลในความสุข ความเอร็ดอร่อยของสิ่งที่พบใหม่
เพิ่งพบใหม่เมื่อเร็ว ๆ นี้ คือวัตถุนิยม.

ความก้าวหน้าทางวัตถุ ทำให้พบของเอร็ด
อร่อย เป็นเนืองนิตย์อย่างยิ่ง ในสมัยวัตถุนิยม นี้แหละ
กำลังจะทำพิษ; เพราะมันหลงในความอร่อย มันเห็น
แก่ตัว เห็นแก่ตัวเองไม่เห็นแก่ผู้อื่น ก็เลยฆ่ากันได้ง่าย ๆ
เพราะมันไปเห็นแก่ตัวเกินไปเสียแล้ว.

ณรรทุกคนช่วยจำ **ข้อสี่** ใหญ่หลวงอย่างยิ่งของ
มนุษย์ไว้ด้วยว่า ข้อสี่กตนั้นมันชื่อ “ความเห็นแก่ตัว”.
ข้อสี่ของมนุษย์ ที่จะทำลายมนุษย์ ให้วอดวายสูญหาย
สิ้นไปนั้น มันชื่อว่าความเห็นแก่ตัว. พวกเราจึงจัด
หลักสูตรอบรมพวกเธอ ให้ล้วนแต่เป็นไปในทางไม่
เห็นแก่ตัว : เรื่องกินอาหารก็ดี เรื่องอะไรก็ดี เรื่องหลับ
นอนดี ก็การอยู่ก็ดี. นี้แหละจะเห็นได้ว่าให้ทำลายความ

เห็นแก่ตัว คือความเห็นแก่ความเอร็ดอร่อย ทางเนื้อทางหนัง ทางปากทางท้อง ซึ่งมันเป็นความเห็นแก่ตัว. ให้กินอาหารชนิดนี้ ให้นั่งห่มชนิดนี้ ให้นั่งนอนชนิดนี้ ให้อยู่ชนิดนี้ ล้วนแต่ทำลายความเห็นแก่ตัว.

เราเรียนเรื่องพระธรรม ที่ทำลายความเห็นแก่ตัว; แม้ว่าสวดร้องท่องบ่น ผั่งจิตผั่งใจในพระธรรม ก็เพื่อจะทำลายความเห็นแก่ตัว ของกิเลสนั้นแหละ, แล้วเอาพระธรรมเข้าไปใส่ไว้แทน. ถ้ามีตัว ก็เป็นตัวพระธรรม, เป็นตัวพระธรรมแล้ว ไม่เห็นแก่ตัวได้; เพราะพระธรรมนั้นเป็นของถูกต้อง พระธรรมจึงไม่เห็นแก่ตัวได้. เรามีพระธรรมเป็นตัว แล้วเราก็กไม่เห็นแก่ตัวได้, คือจิตใจมันเป็นจิตใจที่มีธรรมะ ประกอบไปด้วยธรรม. เราไม่มีธรรม มันก็มีจิตใจของกิเลส ตามแบบของสัญชาตญาณเลวๆ มันก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวอย่างเลวแรงกว่าสัตว์เดรัจฉาน.

มนุษย์ที่มีความเห็นแก่ตัว เลวกว่าสัตว์เดรัจฉานมาก; สัตว์เดรัจฉานมันมีปัญญาน้อย มันเห็นแก่ตัวไม่เก่ง ไม่ละเอียดเหมือนกับมนุษย์. ที่แรกเรื่อของมนุษย์มีปัญญามาก มันเห็นแก่ตัว มากกว่าสัตว์เดรัจฉานหลาย

เท่า; เราจึงถือว่ามนุษย์นี้กำลังเร็วกว่าสัตว์เดรัจฉานหลายเท่า; เพราะว่าเห็นแก่ตัวมากเกินไป, แล้วสัตว์เดรัจฉานทำไม่เป็น, แล้วมันก็สมน้ำหน้ามนุษย์ที่มปัญญามาก จึงมีความเดือดร้อนมาก.

สัตว์เดรัจฉานยังนอนสบาย; สัตว์เดรัจฉานไม่มีข่มขืน, ไม่มีข่มขืนแล้วฆ่า, หรือฆ่าก่อนข่มขืน มันไม่มีนะ; แต่มนุษย์มันมีนะ มันเร็วกว่าสัตว์เดรัจฉานถึงขนาดนี้. ช่วยจำให้ติดด้วย; อย่าได้ไปเป็นคนชนิดที่ไม่มีอะไรในตัว มีแต่กิเลสเป็นตัว, มีตัวกูเป็นกิเลส มีกิเลสเป็นตัวกู แล้วก็ทำเลวที่สุด เท่าที่คนมีสติปัญญาเลว ๆ นั้นมันจะทำได้.

มาบวชก็เพื่อฝึกบังคับตนอยู่ในธรรมะ.

ความรู้^{นี้} ถ้าใช้ผิด มัน^{เป็น}ความรู้^{ผิด} คือความรู้^{เลว} เป็นสติปัญญาเลว. พวกโจร พวกอันธพาล พวกอาชญากรรมมันก็มีปัญญาเหมือนกัน แต่มันรู้^{ผิด} ใช้^{ผิด} ทำ^{ผิด}. ปัญญาชนิดนี้ไม่ใช่ปัญญาในพระพุทธศาสนา; ในพระพุทธศาสนา มีแต่ปัญญาที่ถูกต้อง แล้วใช้^{ถูก} จะเรียกว่าปัญญาโดยแท้จริง, แต่ปัญญาที่ใช้ในทางผิดได้^{นั้น} เขา

เรียกว่า เกโก. คำว่า เกโก นั้นเป็นคนมีปัญญาสำหรับคดี
โกง; นี้โดยภาษาบาลี.

เรา, ถ้ามีปัญญา มีความรู้ ก็ขอให้ถูกต้องและ
ข้อตรง เราต้องบังคับตัวให้อยู่ในทำนองคลองธรรม
ของความถูกต้องและข้อตรง. เธอได้บวชหนึ่งเดือน
ล้วนแต่มีระเบียบบทเรียนที่ให้บังคับตัวเอง บังคับพรรค
ไหน? บังคับให้อยู่ในคลองของความถูกต้อง ความข้อตรง
ต่อธรรมะนั้นเอง. จะนั้น เธออุตส่าห์พยายามให้เต็มที่,
ตลอดเวลาที่ยังบวชอยู่นี้; ให้มันมีความถูกต้อง, ให้มัน
ข้อตรงต่อความถูกต้อง ให้ได้มีความสูงในทางจิตใจ แล้วก็
เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง.

มนุษย์ นี่แปลว่า ใจสูง, ใจสูงมันก็เลวไม่ได้;
พอเลวแล้วมันก็ต่ำ มันไม่สูง. เราจะเรียกว่า เราบวชนั้น
มาอบรมเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ก็ถูกเหมือนกัน;
คล้ายๆว่า เมื่อเราไม่ได้บวชนั้น ยังเป็นมนุษย์น้อยไป.
จะนั้นจะไปเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์นั้น เราจึง
ต้องเรียน และต้องปฏิบัติให้ได้ตามนั้น แล้วก็จะมี
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์, สมบูรณ์ขึ้นมา.

เธอต้องตั้งใจนะ ว่าเป็นการได้ดี เป็นโชคที่ดี ที่ได้รับการอบรม ตามวิธีของพระพุทธศาสนา. เรามีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องยิ่งๆ ขึ้นไป, คือชนะความชั่ว, ชนะกิเลสได้เรื่อยๆ ไป; มีแต่ความจริง ความตรง ความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ยิ่งๆ ขึ้นไป. ปีนหน้าปิดภาคเรียนแล้ว บวชอีกแหละ, เก็บจิรวัว. ปีนหน้าพอปิดภาคเรียนแล้ว บวชอีกแหละ. ก็จะได้อัปต่อเรื่องของธรรมะของศาสนา. ต่อไปอีก, ให้มันไปให้มันมาก ให้ถึงที่สุดได้สักวันหนึ่ง.

แต่อย่างน้อยนี้ ถ้าเธอ กลับออกไปนี้ เธอต้องเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา ยิ่งกว่าที่แล้วมา. เรากลัวพุดพธูครั้งนี้ไม่ใช่ตุ๊กเธอ ว่าเมื่อก่อนๆ ที่เราจะบวชเรามันเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาน้อยไป. ที่นี้กลับออกไปนี้ให้มันเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดามากกว่านั้น, คือจะไม่ทำความร้อนใจให้กับบิดามารดาอย่างที่เคยทำมาแล้ว, จะเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, จะเคารพนับถือ เชื้อฟ่ง ครูบาอาจารย์ให้ยิ่งไปกว่าที่แล้วมา, เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน ต้องรักเพื่อนมนุษย์ อยู่กันเพื่อเป็นคนที่ดี ช่วยกันทำโลกนี้ให้งดงามเป็นผาสูก.

เพื่อนที่ดี หมายความว่า ช่วยกันทำโลกนี้ให้มัน
เป็นโลกที่มีความผาสุก, ให้เป็นโลกที่งดงามน่าอยู่. อย่า
ไปเป็นอันธพาล, เป็นเพื่อนอันธพาล. ชวนกันทำลาย
สังคมเพื่อประโยชน์แก่ตัว.

ให้ไปเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาตินี้ เตรียม
ตัวสำหรับจะมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ในจิตใจที่แท้จริง, และก็ให้ ได้เป็นสาวกที่ดีของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจะแก้ปัญหาได้ตลอดกาลนิรันดร์ จะ
ที่นี้ หรือที่ไหน, จะตายแล้วเกิด หรือไม่เกิด ตามใจ.
แต่ว่า ธรรมะจะแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง ทุกประการ ให้
มนุษย์เราหมดปัญหา คือจะทำให้เราได้รับความสงบสุข
โดยแท้จริง.

มาบวชเพื่อฝึกรู้จักเป็นอยู่อย่างสงบสุขด้วย.

เวลานี้ เรายังไม่ได้รับความสงบสุข เพราะหัว
ใจมันไม่สงบ. ได้กิน ได้ดี ได้อะไรมา หัวใจมันก็ไม่สงบ;
ไม่ได้มันก็ไม่สงบ, พอได้มามันก็ยังไม่สงบ มันบ้าซัด ๆ แล้ว.
พอได้สมหวัง หัวใจมันก็ยังไม่สงบ, มันยังหลงรักในสิ่งที่
ได้มามันยังหึง ยังหวง ยังวิตกกังวล ระแวง. นี่ได้ของรัก

ของพอใจมาแล้ว หัวใจมันก็ยังไม่สงบ. ถ้ายังไม่ได้สิ่งที่ไม่
สงบใหญ่ ยิ่งกระวนกระวาย จะหาให้ได้ นั้นแหละมัน
ไม่มีธรรมชาติ มันเป็นอย่างนั้นเอง.

ถ้ามีธรรมชาติ มันจะสงบ; แม้แต่ยังไม่ได้ มัน
ก็รู้จักทำจิตให้สงบ, แสวงหาด้วยจิตที่สงบ. ถ้าได้มา มัน
ก็ไม่หลงรัก ไม่หลงหึง หลงหวง หลงระแวงอะไรกัน ให้
มันเป็นทุกข์เปล่า ๆ.

ฉะนั้น ทุกคนจะต้องถือหลักเกณฑ์อันนี้ อย่าง
เดียวกันหมดแหละ มันจึงจะอยู่ร่วมกันได้ดี; ซื่อว่าเป็น
มนุษย์ที่แท้จริง แล้วอยู่กันอย่างมนุษย์ แล้วจะได้ทำกัน
อย่างมนุษย์.

เวลานี้เขาไม่ได้ทำกันอย่างมนุษย์ ทั่ว ๆ โลกนี้มัน
ไม่ได้ทำกันอย่างมนุษย์ เขาทำกันอย่างสัตว์เดรัจฉาน เอา
เปรียบกันมากเกิน ก็มี, หรือไม่มีความเป็นธรรมชาติ ก็มี, ล่วง
ละเมิดสิทธิกัน ก็มี, เอาอำนาจบาตรใหญ่เข้าสู่มทับกัน ก็มี,
พรรคินเราเรียกว่า ไม่ได้ทำกันอย่างมนุษย์. ปัญหาจะเกิด
ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะว่าไม่มีใครยอมใคร นอกจากว่าเป็น
คนดีเท่านั้นแหละ เขาจึงจะยอม จึงจะพูดจากันรู้เรื่อง.

ถ้ายังไม่มีการมีแต่กิเลสแล้ว มันไม่มีวันจะพุดกันรู้เรื่อง; ฉะนั้น ทั้งโลกนี้ มันจะต้องรบกัน มันจะต้องรบราฆ่าฟันกันโดยตรง โดยอ้อม สงครามร้อน สงครามเย็น ล้วนแต่เดือดร้อนทั้งนั้นแหละ.

แยกออกเป็น ๒ เรื่อง : เรื่องส่วนตัวเรามีความสงบสุข, เรื่องส่วนรวมสังคม มีความสงบสุข พอแล้ว. เราจะสงบสุขอยู่คนเดียว มันก็ไปไม่รอดเหมือนกัน; มันต้องนึกถึงเพื่อน ให้เพื่อนมีความสุขได้ มันจึงจะไม่เกิดความยุ่งยากโกลาหลวุ่นวาย. อย่าเห็นแก่ตัว ให้เห็นแก่ผู้อื่น หรือว่ารักผู้อื่นยิ่งกว่าตัวจะดียิ่งขึ้นไปอีก; แต่มันทำยาก คงทำไม่ได้.

เราจะยกตัวอย่างเหมือนอย่างพระพุทธเจ้านี้ ถ้าท่านรักตัวเองก็ไม่ออกมาเป็นพระพุทธเจ้า, ไม่ออกบวชเป็นพระพุทธเจ้า หรือว่าออกบวชเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ไม่ต้องไปเหนื่อย, ให้เห็นดีเห็นชอบเที่ยวสอนคน, อยู่สงบสุขส่วนพระองค์ดีกว่า. แต่ด้วยเหตุที่ว่ารักผู้อื่นยิ่งกว่าตัวนี้แหละ จึงทนลำบากเที่ยวสอนคน เรียกว่า สละความสุขที่จะได้จากความเป็นเจ้าแผ่นดินนี้ ออกไปเพื่อหา

ธรรมะ เพื่อคนทั้งโลก. นี่ตัวอย่างของความที่ไม่เห็น
แก่ตัว.

สำหรับพระเยซู, เขาอธิบายว่า พระเยซูยอมให้
เสียชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องขึ้นในสังคมมนุษย์
ว่า นี่เป็นพร^{๔๕}คน, นี่^{๔๕}เป็นพร^{๔๕}คน : พระเยซูเอาชีวิตเข้า
แลก ที่เขาพูดว่าพระเยซูยอมรับบาป, นี่หมายความว่า
พร^{๔๕}คน ก็มี, ก็เป็นตัวอย่างที่ดี ของความไม่เห็นแก่ตัว
เหมือนกันแหละ.

เท่าที่เราศึกษามาแล้ว เราเห็นว่าพระศาสดาทุก
องค์ ทุกศาสนาเลย มีแต่ความไม่เห็นแก่ตัว และสอน
เรื่องไม่เห็นแก่ตัว บางทีก็ถึงกับบังคับ บังคับให้ทำลายความ
เห็นแก่ตัว ในบทบาท^{๔๕}ผู้ดีของศาสนา

ขอให้พวกเธอที่ได้บวชหนึ่งเดือนนะ ได้รับ
ประโยชน์ในทางจิต ทางวิญญาณ ให้มาก คือความรู้ใน
เรื่องทางจิตทางวิญญาณ ไม่ใช่ประโยชน์เป็นเงินเป็นทอง
นะ ประโยชน์ในทางสติปัญญา ในทางทฤษฎี คือความคิด
ความเห็น ความเข้าใจอันถูกต้องนี้.

รวมความว่าบวชที่นี่ คงจะได้อะไรมากกว่าไม่
ได้บวช สึกออกไปนี่ต้องดีกว่าเดิม, ต้องมีสติปัญญาถูกต้อง
กว่าเดิม :

เราต้องเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูบา-
อาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ
เป็นสาวกที่ดีของศาสนา ยิ่งกว่าที่แล้วมานะ ยิ่งกว่าที่แล้วมา จะได้
ประโยชน์สูงสุด เกินกว่าที่เราลงทุน ยิ่งยากลำบากเสียเงินเสียทอง
เสียเวลา.

การบวชเป็นการช่วยสืบศาสนา.

ถ้าเธอทำไม่ได้ เธอทำเหลวไหล มันก็ขาดทุน
ไม่คุ้มค่าผ้าเหลืองที่ไปซื้อมาบวช, มันขาดทุน. ต้องอย่า
ให้ขาดทุน; เพราะเราลงทุนเรื่องบวชนี้ มันต้องลงทุน
ทั้งเรื่องทงแรงทงเวลา ทงเงินทอง ทงสิ่งของอะไรที่ลงทุน.
อย่าให้ผู้ที่เขาเสียสละนั้นผิดหวัง; ให้เขาได้รับบุญ ได้
รับกุศล อย่างยิ่ง เพราะว่าการบวชของเธอขึ้นเป็นการสืบ
อายุพระพุทธศาสนา คือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ไว้ ให้ยังมีอยู่
ในโลกต่อๆๆ กันไป.

เธอพบคนหนึ่งเดือน เธอรับเอาศาสนาที่มนุษย์ไว้
ให้, เอามาเติมที่ในระหว่างบวชหนึ่งเดือน. เธอไปรับเอา
มาเติมที่ แล้วมาเลี้ยงมารักษาไว้ สำหรับจะมอบหมายกัน
ต่อไป ให้คนที่หลัง.

การทำพรรค์นี้แหละ เขาเรียกว่า สืบอายุพระ
ศาสนาเอาไว้ อย่าให้หมดเสีย, อย่าให้สิ้นไปเสีย, อย่าให้
ตายไปเสีย; ฉะนั้นจึงยินดีด้วยพวกเธอที่มารับ, นั่นเป็น
การช่วยกันสืบอายุพระศาสนา.

บวชหนึ่งเดือนก็สืบหนึ่งเดือน, บวชหนึ่งปีก็สืบ
หนึ่งปี, บวชสิบปีก็สืบสิบปี, แต่ขอให้การบวชของทุกคน
นั้น มันเป็นการสืบอายุพระศาสนา เพราะว่าเธอสึกกลับ
ไปก็ทำให้ศาสนามี ในบ้านในเมืองในโลกนี้ ยิ่งขึ้น
ไปอีก; ไม่ใช่ว่าสึกแล้วเลิกกันนะ. ถ้าสึกแล้วยังถือว่า
ยังปฏิบัติธรรมะในศาสนา ที่ได้ศึกษาอบรมนี้อยู่ตลอดไป
ยิ่งๆ ขึ้นไป.

เราพูดแล้วนะฟังให้ดีนะ ว่าเธอสึกออกไปที่นี้
ต้องดีกว่าเก่านะ, ที่สึกออกไปที่นี้ ต้องดีกว่าเก่า เมื่อ
ยังไม่ได้บวชนะ; นั่นแหละคือ ไปสืบอายุพระศาสนา

ในบ้าน ในเมือง ในโลกนะ; แล้วในโลกนี้จะมีคนที่ดีกว่าเดิม, ทุกคนดีกว่าเดิม, และก็เป็นโลกที่งดงามน่าอยู่
แหละ.

ต้องช่วยกันทำคนเป็นคนดีเพื่ออยู่กันเป็นสุข.

เวลานี้โลกมันเลวร้ายสกปรก ลามก ไม่น่าอยู่
เต็มทีแล้วละ, อ่านดูตามหนังสือพิมพ์ ตามหนังสือข่าว
ต่างๆ มันก็ทั่วๆ โลกแหละ มีแต่คนเห็นแก่ตัว. เรา
ช่วยกันต่อต้าน; เหมือนเราเป็นกองทัพของพระเจ้า
ให้ต่อต้านอย่าให้โลกนี้มันล่มจม. ต่อสู้ด้วยธรรมะ
มีธรรมะเป็นอาวุธ; อย่าให้โลกนี้มันล่มจม ด้วยน้ำมือ
ของอันธพาล ซึ่งมีขึ้นมาในโลกมากขึ้น ๆ เหมือนกัน.

โลกเท่าเดิม คนมันมากขึ้น ถ้ามีแต่คนเลว
มันอยู่กันไม่ได้ มันฆ่ากันตาย; แต่ถ้ามีแต่คนดี มัน
ยังพอยู่กันไปได้อีก; ถึงว่าคนมันจะมากขึ้น ๆ เช่น
อยู่กันในโลกนี้แน่นเอียดไปหมด นี่แหละ. แต่ถ้าอยู่กัน
อย่างคนดีก็พอยู่กันไปได้; ถ้าอยู่กันอย่างคนเลวแล้ว
มันฆ่ากันตายหมด ไม่มีใครช่วยใคร ไม่มีใครรักใครเอ็นดู

ใคร, อยู่ไม่ได้แน่. แต่ว่าคนในโลกต้องเพิ่มขึ้นทุกวัน
นั้นแหละ.

เขาว่าอีกประมาณสัก ๒๕ ปี นี้ คนในโลกจะเพิ่ม
ขึ้นอีก ๕๐๐ ล้าน เป็น ๔,๐๐๐ ล้าน เป็นสี่พันล้านคนใน
โลก; ถ้ามันมีคนแล้วตายกันแหละ; มันต้อง
มีคนดีแล้วอยู่กันไปได้ ช่วยกัน จนนาทีสุดท้ายแหละ
โลกนี้จะอยู่ได้ เพราะมีคนดี.

ถึงเราไม่ได้ทันอยู่ไปถึงยุคนั้น แต่เราก็เตรียม
สำหรับเวลานี้ สำหรับคนที่อยู่ข้างหน้า เขาจะได้ดี ได้มี
ความสุข, เป็นบุญคุณกับคนพวกนั้น. เขารู้แล้วเขาจะ
ขอบใจเรา ว่าเราได้ช่วยเตรียมไว้ให้ดี จัดเตรียมไว้ให้ดี
ให้โลกเป็นโลกที่มีมนุษย์อยู่นั่น อยู่กันไปได้แหละ; เพราะ
ว่าจิตใจดี และสูง.

ศาสนามีไว้เพื่อช่วยให้เป็นมนุษย์ดี.

ที่เราพูด จะออกนอกเรื่องของศาสนาออกไป;
แต่ถ้าเธอถามว่า ศาสนามีทำไม? ก็มีให้มนุษย์ดี, ให้โลก
ดี. พูดดี เรื่องทำให้โลกดี ก็คือ ศาสนา นะ. ถ้าพูด
ถึงเรื่องศาสนา ก็คือสิ่งที่จะทำให้โลกดี; ฉะนั้น เธอ

เตรียมสำหรับช่วยกัน จะสร้างโลกที่ดี ทั้งดงาม. เกิดมา
ทั้งที่ช่วยกันทำโลกนี้ให้ดงาม ให้มันน่าอยู่ น่าดู. อย่าไป
เป็นอันธพาล เป็นเสนียดจัญไรของโลก เหมือนกับเป็นกัน
อยู่ในพวกหมู่อาชญากร อันธพาล.

เราเป็นคนดีกันเสีย ๑๐๐ คน ก็เท่ากับลดจำนวน
คนเลวในโลกนี้ลง ๑๐๐ คน นั่นแหละ. จริง หรือไม่จริง?
ถ้าเรา ๑๐๐ คนเป็นคนดีกันให้หมด มันก็ลดจำนวนคน
เลวในโลกนี้ลงได้ ๑๐๐ คน; ถ้าเราไปเป็นคนเลวเสีย
๑๐๐ คน มันก็เพิ่มคนเลวให้กับโลกนี้อีก ๑๐๐ คน. ฉะนั้น
อุทิศชีวิต มอบหมายไว้กับความดี ความจริง ความตรง
ความถูกต้อง ของพระธรรมนี้, มอบชีวิตให้กับสิ่ง
ตลอดชีวิต.

ชั่วเท่าที่ได้บวชนี้ ควรจะมีความรู้พอ ที่จะรู้จักและ
ยินดี ที่มอบชีวิตให้แก่พระธรรม คือความถูกต้อง. ถ้าเธอ
ได้ตั้งใจอบรมเล่าเรียนมาจริง ตั้งเดอนมาแล้วนี่ มันต้อง
รู้จักพระธรรมพอ ที่จะมอบกายถวายชีวิต ให้ได้สิ่งสูงสุด
คือพระธรรม.

พระธรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติที่สร้างโลก
สร้างสิ่ง^๕ทั้งปวงเลย, ควบคุม^๕คุ้มครอง^๕สิ่ง^๕ทั้งปวงอยู่ตลอดเวลา
เราจึง จงรักภักดีต่อพระธรรม แล้วปัญหาต่างๆ
จะหมดไปทันที เพราะว่ามีธรรม สามารถแก้^๕ปัญหาต่างๆ
ได้ ถ้าไม่มีธรรมะ ก็ไม่แก้^๕ปัญหาอะไรได้.

เดี๋ยวนี้ คนกำลังโง่ ว่าปัญหาต่างๆเป็นปัญหา
ทางเศรษฐกิจ เราไม่เชื่อ; เราว่าปัญหาต่างๆ มันมา
จากปัญหาทางศีลธรรม, คือไม่มีธรรม, ไม่มีธรรมะมาก
ขึ้น ๆ. เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการปกครอง เรื่องอะไรมัน
ผิดตามไปหมด, ผิดตามปัญหา ที่มันขาดศีลธรรมไปหมด.
ถ้าไม่แก้^๕ปัญหาทางศีลธรรม โลกนี้ไม่มีหวังที่จะสงบสุข;
ยิ่งแก้^๕ทางเศรษฐกิจก็ยิ่งเห็นแก่ตัว. ต้องแก้^๕ปัญหาทาง
ศีลธรรม ควบคุมเศรษฐกิจ ไม่เห็นแก่ตัว, ก็ไม่เกิดการที่
คนรวยทำลายคนจน ด้วยเครื่องมือทางเศรษฐกิจ.

เราทำเหมือนกับว่าอะไรดี ถ้าว่ากองทัพธรรมนั้น
มันหายไปนัก เป็นแก๊งลักแก๊งหนังก่อ^๕กรรม ก่อ^๕กรรม
คอยต่อสู้^๕เพื่อความ^๕เป็นธรรมในโลก, เป็นสาวกของพระ
พุทธเจ้า มีธรรมะ ก่อ^๕กรรมเป็นอาวุธ หรือเป็นเครื่อง
คุ้มครอง จะแก้^๕ปัญหาในโลก นี้.

เราอาจจะพาล่ามไปคนเดียว ก็ได้; แต่เราหวัง
 พรรคนั้นจริงๆ จนถึงกับว่ายินดีในการที่พวกเธอได้บวช,
 พวกเธอได้มีโชคคิดถึงกับได้บวช, และได้อดทนมาด้วย
 ความเข้มแข็ง จนตลอดเวลาที่อบรมสั่งสอน นี่ก็ถึงเดือน
 อย่างน้อย หรือเดือนครึ่ง.

อย่าไปมองเห็นเป็นได้ความเหน็ดเหนื่อย ได้ความ
 ลำบากยุ่งยาก ให้มองไปในแง่ว่า เราได้ขุดเกลากิจใจ
 ของเราให้สะอาด สว่าง สงบ ยิ่งขึ้นๆ; ไม่ใช่เป็น
 เรื่องทำให้ลำบากเปล่าๆ.

ธรรมะย่อมเป็นสิ่งขุดเกลากิจใจ ให้สะอาดอยู่ในตัว,
 เพียงเราไปรับเอาธรรมะเข้ามาเท่านั้นแหละ ธรรมะจะขุด
 เกลาเราให้สะอาด ให้สว่าง ให้สงบ อยู่ในตัว เพราะว่า
 ธรรมะเป็นพรรคินตนเองนี่ เป็นพรรคินอื่นไม่ได้; ฉะนั้น
 เอาธรรมมากี่แล้วกัน มาใส่ไว้ในเนื้อในตัว ก็ช่วยชำระ
 ชะล้างตัวนี้ให้หมดไป, หมดความเห็นแก่ตัว, มีธรรมเป็น
 ตัว มันก็สะอาด สว่าง สงบ ได้จริง. ถ้าเธอเข้าใจข้อนี้ ทำ
 ได้ตามนั้นแล้ว ก็เรียกว่า ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์
 และพบพระพุทธศาสนา.

เราพยายามปลูกปลำ^๕ศึกษาค้นคว้ามำ^๕ทำสบบ^๕แล้ว
เรารู้สึกอย่างนี้^๕; ฉะนั้น^๕เราก็ตอง^๕พูดกับเธออย่างนี้^๕. เรา
พูดอย่างอื่นไม่เป็น^๕; ถ้าพูดอย่างอื่นก็เป็นการโกหกตัวเอง.
นี่พูดตามความตรง^๕ ที่ตรงแก่ตัวเอง^๕ จึงพูดอย่างนี้^๕. ขอให้
เธอรับช่วงเอาไปสืบต่อด้วย.

เอาละ, พอกันทีสำหรับวันแรกนี้^๕ ซึ่งเป็นวันที่แสดง
ความยินดีกับพวกเธอทั้งหลาย^๕ ที่ได้บวชได้เรียน ในชุดนี้.

โอวาทสามเณรบวชระหว่างปีภาค
ที่หินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไชยา

๗ พฤษภาคม ๒๕๒๑

- ๒ -

ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับบิดามารดา

การพูดกับสามเณร ครึ่งที่แล้วมา เป็นการพูด
แสดงความยินดี อนุโมทนา ในการที่เธอได้บวชและได้รับ
การฝึกฝนอบรมอย่างนี้. ที่ว่ามีความยินดีอนุโมทนา ก็
เพราะว่าเมื่อได้พิจารณา ดูระเบียบการศึกษาอบรม ที่ได้
รับ รู้สึกว่า คงจะทำให้เธอทั้งหลายได้รับประโยชน์ :
เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์,
เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน, เป็นพลเมืองที่ดีในอนาคตของชาติ,
แล้วเป็นสาวกที่ดีในพระศาสนา ยิ่งๆขึ้นไป คือมากกว่าที่
แล้วมา.

สังเกตเห็นว่า สมัยนี้เด็ก ๆ หัวข้อมีมาก.

ในครั้ง^๕นี้ ก็อยาก^๕จะพูดถึงเรื่อง^๕ที่เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้อีก^๕นั้นแหละ; แต่ว่าให้มันละเอียด^๕ลึกซึ้ง^๕กว้างขวางออกไป. เท่าที่สังเกตดูมาตลอดเวลา รู้สึกว่า ความล้มละลายของเด็กร^๕ก็คือ ความหัวดี^๕; เพียงแต่ไม่ด้อย่างเดียวเท่านั้น จะปลอดภัยหมดทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์^๕ก็ได้. เมื่อมีความดี^๕ แล้วมันก็^๕ไม่รู้จะทำ^๕กันอย่างไร ให้มันอยู่ในร่องในรอยของธรรมชาติได้.

ความดี^๕นั้น ต้องมาจากความโง่เสมอ, ถ้ามันเป็นเรื่องของความดี^๕ มันต้องมาจากความโง่เสมอ, มันจะมาจากความฉลาดไม่ได้. การที่ประท้วง คัดค้าน ด้วยความฉลาดนั้น มันเป็นอีกความหมายหนึ่ง ไม่ใช่ความดี^๕ เพราะมันมีผลต่างกัน.

เดี๋ยวนี้^๕ เด็ก ๆ นี้^๕ตอบได้ตามารดา, ^๕ตอบครูบาอาจารย์ โดยไม่รู้^๕ว่ามันเสียหายกันสักก็มากน้อย ยังเห็นเป็นของสนุกสนาน หรือเป็นของที่น่าทำอยู่แหละ สำหรับคนโง่คนดี. เมื่อมันได้โง่^๕ ได้ดี^๕ ก็รู้สึกอรรอยในความโง่

ความดีของมัน; ที่นี้ ก็ไปร่ายจากสิ่งที่ไปทำด้วยความดี
คือฝนระเบียบ หรือคำสั่งสอน.

การที่ตอบบิดามารดา นั้นเป็นความดีที่เป็นความ
ไม่รู้อะไร เป็นความโง่มาก; ไม่รู้จักว่าบิดามารดานั้นคือ
อะไร; แม้แต่บิดามารดาที่เป็นผู้ให้กำเนิดตัวเองมา ก็ไม่
รู้ว่าคืออะไร. วันนี้ ก็เลยอยาก จะพูดให้ฟังถึงเรื่องที่
เกี่ยวกับบิดามารดา ฉะนั้นเธอลอง ตั้งใจฟังให้ดี เธอ
จะรู้จักบิดามารดาดีขึ้น.

บิดามารดา คือผู้ให้กำเนิดเรา.

บิดามารดา โดยพฤตินัย ก็คือผู้ที่ให้กำเนิดเรามา;
ถ้าปราศจากบิดามารดา เราก็ไม่มีการเกิดมา. เราเกิดเอง
ไม่ได้, หรือจะเกิดจากสิ่งอื่นที่ไม่ใช่บิดามารดา นั้นมันก็เกิด
ไม่ได้. เพราะฉะนั้นเป็นอันยุติได้ว่า เราเกิดมาจาก
บิดามารดา ทั้งคู่เป็นผู้ทำให้เราเกิดมา, ออกมา; เรา
ก็ไม่นึกถึงขอบคุณ มันก็เลยไม่นึกถึงขอที่ว่า คือผู้ให้ชีวิตเรา
มา, มีค่าเท่ากับเป็นผู้ให้ชีวิต. ฉะนั้น ชีวิตทั้งหมด
ของเรา ก็ควรจะยกให้เป็นของบิดามารดา จึงจะตรงกับ
ความจริง.

ฉะนั้นการตอติงใด ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ก็หมายความว่า
 ไม่ยอมรับในข้อนี้ : ไม่ยอมรับว่าเป็นผู้ให้กำเนิดมา, ไม่
 ยอมรับว่าเป็นผู้ให้ชีวิตมา, ก็ไม่รู้ถึงบุญคุณของบิดา
 มารดา; แล้วก็ต่อ ทำให้บิดามารดาร้อนใจ, ทดแทน
 พระคุณของบิดามารดาด้วยการให้ความร้อนใจ เนื่องจาก
 การดอของเร.

คิดดูซิว่า เราทดแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ
 ด้วยการให้ความร้อนใจแก่เขา; ฉะนั้นควรจรรู้จักบิดา
 มารดาว่าเป็นอะไรกัน? โดยแท้จริง โดยพฤตินัย คือโดย
 การกระทำ นั่นก็คือ เป็นผู้ให้กำเนิด โดยนิตินัย โดยสมมติ
 โดยบัญญัติ โดยกฎหมาย นั่นมันก็เป็นเรื่องอย่างอื่น เช่น
 เป็นผู้รับผิดชอบ.

บิดามารดาผู้ให้กำเนิดมีสามความหมาย.

ที่นี้ อยากจะพูดถึง บิดามารดาผู้ให้กำเนิดเรา คำว่า
 เรา ก็มีหลายความหมาย คือไม่เหมือนกัน มันต่าง ๆ กัน;
 ดังนั้นบิดามารดาผู้ให้กำเนิดเรา ก็พลอยมีหลายความหมาย
 ต่าง ๆ กันไปด้วย.

บิตามารดา ผู้ให้กำเนิดเรา ซึ่งเป็น เรา ทางร่างกาย, ซึ่งรวมระบบประสาทอะไรด้วยเสร็จนั้นแหละ เพราะมันเนื่องกันอยู่ด้วยกับร่างกาย มันขาดไปไม่ได้. นี่ให้กำเนิด “เรา” ซึ่งเป็น “เรา” ทางร่างกาย ก็คือบิตามารดาผู้ให้กำเนิดเรามา. หรือบิตามารดาตามกฎหมายนี่เป็นบิตามารดา ประเภทที่หนึ่ง ก็แล้วกัน ว่าเป็นผู้ให้กำเนิดเรามาโดยทางร่างกาย, ชีวิตก็เป็นชีวิตทางร่างกาย.

ทีนี้ ถ้าเป็น “เรา” ในทางวิญญาณ ที่ไม่เกี่ยวกับร่างกาย ซึ่งเป็น “เรา” ที่สูงขึ้นไปกว่า ละเอียดลึกซึ้ง ขึ้นไปกว่า เป็น “เรา” ทางวิญญาณ, เรา ทางจิตทางวิญญาณนี้; บิตามารดาของเรา ก็จะได้แก่พระพุทธเจ้า หรือพระธรรม ไปเสียแล้ว. นี่เป็นบิตามารดาประเภทที่สอง.

ทีนี้ ถ้าว่า “เรา” ที่เลวทรามในทางจิตทางวิญญาณ นี่ก็ไม่ใช่พระพุทธเจ้าหรือพระธรรม; แต่มันเป็นกิเลสตัณหา โดยเฉพาะคือ อวิชชาเป็นบิตามารดาของสัตว์ที่เลวทรามในทางจิตทางวิญญาณ. นี่เป็นบิตามารดาประเภทที่สาม.

เราได้มาตั้ง สาม “บิดามารดา”, แล้วก็ได้ สาม “เรา” ด้วย. ว่ากันใหม่อีกทีก็ได้ว่า ๑. **บิดามารดาตามธรรมชาติ** ในคำพูดตามธรรมชาติ ให้กำเนิดเรามา, นี่ให้กำเนิดเรา ในทางร่างกาย เป็นชีวิตในทางร่างกาย. ๒. **พระพุทธ พระธรรม** คือ **สติปัญญา**ของพระพุทธเจ้า หรือ **พระธรรมหลักคำสอน**ของพระองค์ นี่ก็เป็น**บิดามารดา** ให้กำเนิดเรา ชนิดที่เป็นเราทางจิตทางวิญญาณ ทางสติปัญญา ทางความคิดความเห็น. ครูบาอาจารย์ ก็รวมอยู่ในพวกนี้, รวมอยู่ในพวกบิดามารดาชนิดนี้. ตอนนั้น เราเอาความรู้ สติปัญญา นั้นว่าเป็นตัวเรา ไม่ได้เล็งเอาร่างกาย.

๓. ที่นี้ ทางจิตทางวิญญาณ อีกทางหนึ่งนั้น มัน เป็น ฝ่ายเกิด ฝ่ายเลวทราม ฝ่ายต่ำ “เรา” ชนิดนั้นมันเกิด มาจาก**บิดามารดาประเภทกิเลส** มีวิชาเป็นบิดา, แล้วก็มีตัณหาเป็นมารดา, ล้วนแต่เป็นกิเลสทั้งนั้น.

บิดามารดา ตามปกติ ก็ให้การเกิดแก่เราครั้งเดียว คือเมื่อเราเกิดมาจากท้องแม่ มันก็มีการเกิดครั้งเดียว เป็น การเกิดทางร่างกายตั้งอยู่ตลอดเวลา จนกว่าจะเข้าโลงนี้ เรียกว่าครั้งเดียวเสร็จ.

แต่การที่จะเกิดเราในทางจิตทางวิญญาณ เป็น
คนเลวขึ้นมา ด้วยอวิชชา ตัณหา นี้ มีได้เรื่อย, มีได้
บ่อย, กระทั่งมีได้วันละหลาย ๆ ครั้ง, เป็นการเกิดเราชนิด
ชั้น^{๕๕}ขึ้นมา : เมื่อใดเราใจ เราคือ เรามีกิเลส แสดงออกมา.
มันเกิดเรา ชนิดชั้น^{๕๕}ขึ้นมา มาจากพ่อแม่ของมันคืออวิชชา
ตัณหาอุปาทาน; เป็นเรื่องของปัจจัยสมุปบาท ฝ่ายที่ทำให้
เกิดทุกข์, เกิดความทุกข์.

การที่เราจะ เกิดเป็นคนดี มีปัญญา เป็นสัตว์บุรุษ
ซึ่งเป็นการเกิดทางจิตทางวิญญาณ นี้ก็เกิดได้บ่อย ๆ กว่า
จะตายเกิดได้บ่อย ๆ ไม่รู้ว่ากี่สิบครั้ง^๕ ก็ร้อยครั้ง^๕ ก็พันครั้ง^๕;
ก็ลองคิดดูเถอะว่า เตี้ยวเราดี เตี้ยวเราเลว, เตี้ยวเราดี
เตี้ยวเราเลว, เตี้ยวเราดี เตี้ยวเราเลว, สลับกันอยู่อย่างนี้
กว่าจะตาย มันก็เกิดนับได้ตั้งร้อยครั้ง^๕ พันครั้ง^๕ หมื่นครั้ง^๕.

การเกิดทางร่างกายนั้น เขาไม่บัญญัติว่า ดีหรือเลว
ดอก. ที่เราเกิดมาเป็นคนทางร่างกายออกมาแล้วอย่างนี้;
เขาไม่บัญญัติว่า ดีหรือเลว บาปหรือบุญ เขาไม่ได้บัญญัติ,
คือมันเป็นกลาง ๆ เพียงเกิดมาทางร่างกาย มีชีวิต. แต่

ที่นี้พอจะเกิดใหม่กันโดยกิเลสชาติ หรืออริยชาติ นี้
จึงมีการบัญญัติว่าเกิดดีหรือเกิดเลว.

เกิดเป็นคนดี ก็ด้วยอำนาจของธรรมะ, คือ วิชา
ความรู้ ธรรมะที่เป็นไปโดยวิชา โดยปัญญา ซึ่งเราเล็ง
ถึงพระพุทธ พระธรรม. เราได้เกิดจากพระพุทธ พระ-
ธรรม; เมื่อเรารับเอาพระพุทธ พระธรรม มาปฏิบัติ
จนเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในเรา ก็เรียกว่าเราเกิดใหม่
โดยพระพุทธ โดยพระธรรม เป็นต้น; เรียกว่ามีพระ
พุทธเจ้า หรือพระธรรมนี้ เป็นบิดามารดาของเรา.
ในพุทธศาสนาเราก็พูดได้อย่างนี้.

ในศาสนาอื่นเขาก็พูดกันได้อย่างนี้เหมือนกัน :
เกิดจากพระเจ้า เกิดจากพระศาสดา เกิดจากพระธรรม;
พอที่ที่เราเกิดเลว ก็เกิดมาจากอวิชา ตัณหา อุปาทาน
ซึ่งเป็นพวกกิเลส สกปรก มีดมัว เราร้อน ก็เกิดได้อยู่บ่อยๆ
เหมือนกัน. แม้เด็ก ๆ เป็นผู้ใหญ่แล้วก็ยังเกิดชนิดนี้ได้;
อย่างนี้ เขาบัญญัติเป็นแล้ว ตรงกันข้ามอีกทางหนึ่ง ซึ่ง
บัญญัติว่าเกิดดี.

ร่างกายล้วนๆ นี้ ไม่เป็น ดี ไม่เป็น เลว, เกิดมา
ที่เดียว ก็เสร็จกัน เลิกกัน ไม่ต้องเกิดอีก จนกว่าจะตาย
เข้าโลง; เกิดตอนนี้เป็นบุญถือว่า ดี ว่า เลว. ที่นี้ มัน
จะมาก่อเกิดซ้ำทบลงไปอีก เป็นดี หรือ เป็นเลว โดยบิดา-
มารดาต่างชนิดกัน : มีพระธรรม พระพุทธ พระสงฆ์
พระรัตนตรัยอะไรเป็นบิดามารดา มันก็คลอดออกมาเป็น
คนดี มีจิต มีวิญญาณดี. พอสิ่งที่ตรงกันข้าม คือกิเลส
ตัณหา อุปาทาน อวิชชา เป็นตัวต้นตอเหมือนกับบิดา มัน
ก็เกิดออกมาจากพ่อแม่ชนิดนี้ มันก็เกิดออกมาเป็นคนเลว.

นี่ เราเกิดได้ถึงสามทางอย่างนั้นนะ จะเรียกว่า เกิด
ออกมาทางหนึ่ง แล้วมันแยกออกเป็นสองทาง ก็ได้เหมือน
กัน; เกิดมาถือว่าเป็นสิ่งที่มิชีวิต ไม่ถือว่าดี ว่าเลว; พอมี
ชีวิตมาแล้วเกิดใหม่ได้อีก โดยจิต โดยวิญญาณ : เกิด
เป็นคนดี โดยมีธรรมะเป็นบิดามารดา, เกิดเป็นคนเลวโดย
กิเลสเป็นบิดามารดา.

ถ้าเธอคนไหนสำรวมดี มัชฌิมาสติ ตั้งใจประพฤติ
ธรรมะดี มันก็เกิดใหม่แล้ว เกิดใหม่โดยพระธรรมในด้าน
ฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ ร่างกายนั้นก็คงเดิม. ร่างกายเป็น

เหมือนเปลือก คือเหมือนกับภาชนะรองรับ หรือเหมือน
 ที่ตั้งที่อาศัย ให้มีการเกิดทางจิตใจ ซึ่งเกิดได้เป็นสองแฉก :
 แฉกฝ่ายดี ก็มีธรรมะเป็นบิดามารดา, แฉกฝ่ายชั่ว ก็มี
 กิเลส ตัณหา เป็นบิดามารดา. เรามีบิดามารดาทั้งสาม
 ชนิด; เพราะว่าเราเกิดมาได้สามชนิด.

ฉะนั้น ขอให้หวังว่า เณรคนไหนเกิดต่อขึ้นมา
 เกิดมูทะลุตุตันขึ้นมา มันก็เกิดเป็นลูกยักษ์ ลูกมาร คือ
 กิเลส ตัณหา, แล้ว ก็มีแต่ความเสียหาย ไม่มีความดีความ
 เจริญที่ตรงไหน. ระวังอย่าให้เกิดชนิดนี้ คือมันเกิดตัวกู
 - ของกู ของกิเลสขึ้นมา, แล้วมันก็มีแต่ความเลวร้าย, แล้ว
 ก็เป็นทุกข์ทรมานเหมือนกับตกนรกทั้งเป็น; พุดให้ดี
 หน่อยกว่ามันเกิดในนรกนั้นแหละ.

ฉะนั้นถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ มีศีล สมาธิเพียงพอ
 ควบคุมตัวได้ดี มันก็มีแต่จะเกิดเป็นตัวตนที่ดี, คือไม่เป็น
 ตัวกู - ของกู ที่เลวร้าย; แต่เป็นตัวตนที่ดี เป็นคนดี
 เป็นอริยชน เป็นคนดี เป็นอริยสาวก เป็นคนดี ซึ่งก็มี
 โอกาสที่จะเกิดได้ง่ายเท่ากันกับที่จะเกิดเลว.

บางคนเขาพูดว่า ทำดีทำยาก ทำเลวทำง่าย นี่ไม่จริง ดอก. ทำดีมันยากสำหรับคนเลว, ทำเลวมันยากสำหรับคนดี. ถ้าคนมันดี มันก็ง่ายสำหรับที่จะทำดี; ถ้าคนมันเลวมันก็ง่ายสำหรับที่จะทำเลว. ฉะนั้นเราก็ก่อสร้างเหตุปัจจัยที่ดีฝ่ายที่ดี มันก็ง่ายที่จะทำดี, ง่ายที่จะดำเนินไป ก้าวหน้าไปในทางที่ดี.

การบวชชั่วคราวก็เชื่อว่าจะทำให้เกิดดี.

เราอยากจะพูดว่า การที่เธอออกสู่สำหรับบวชระหว่างปีติภาค ขวนขวายอะไรกันมาก ๆ นี้ ก็เพื่อที่จะให้มีการเกิดทางวิญญาณ อีก, แล้วก็ให้เป็นการเกิดทางวิญญาณที่ดี หรือฝ่ายดี; ปิดโอกาสไม่ให้เกิดในฝ่ายเลว. ถ้าเราทำได้ตลอดไป มันก็จะปิดตายเลยสำหรับประตูที่จะเกิดเลว ช่องตลอดของบิดามารดาที่จะทำให้เลวนั้น ปิดตายเลย มีแต่ทางที่จะให้ได้ดี.

ฉะนั้นถ้าหากว่า สนใจ รักษา สิ่งที่ได้ศึกษาอบรมมา ปฏิบัติมา นี่ให้ยังคงอยู่ หรือให้เจริญก้าวหน้า ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ต่อไปนั้นมันก็มีแต่จะเกิดดี เกิดดียิ่งขึ้นไปทุกที, ยิ่งขึ้นไปทุกทีละ จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน, ไปถึง

ที่สุดปลายทางของความดี คือเป็นพระอรหันต์. เราใช้
คำว่า ที่สุดของความดี ในที่นี้หมายความว่า ชัณพื้น
ความดี, ตามธรรมดาในระดับโลก. มันออกไปนอกโลก
เรียกว่าสุดความดี, ที่สุดของความดี, คำพูดมันกำกวมได้.

แต่เอาละ เป็นอันว่าสำหรับพวกเธอที่ยังเป็น
เยาวชน ยังมีการศึกษาธรรมะเพียงเท่านั้น เราหยุดถือ
หลักพูดจาตามธรรมดา ในภาษาชาวบ้านนั้นกันไปก่อน
คือ มีชั่ว และมีดี และก็มีการเกิด. อย่าเอาไปปรับ หรือ
อย่าเอาไปจับกันเข้า กับระดับสูงสุด ที่ว่าไม่มีบุคคล ไม่มี
การเกิด และไม่ชั่ว ไม่มีดี อันนั้นมันตอนสุดท้ายปลายทาง
ยังไม่ถึง, ไว้ให้มันถึง จึงจะพูดอย่างนั้นได้.

เดี๋ยวนี้ เมื่อเรายังเป็นอยู่อย่างนั้น, อย่างพวก
สามเณรอย่างนี้ เราก็ยังต้องมีการเกิด. เราจะหยุดการเกิด
ไม่ได้; อย่างน้อยก็มีการเกิดทางจิต ทางวิญญาณ.
นี่แหละแล้วก็ ระวังให้ดี ให้เกิดแต่ในฝ่ายที่ดี; อย่า
ได้ไปเกิดในฝ่ายที่เลว หรือที่ชั่ว.

คำว่า “บุญ” มันก็เป็นคู่ อยู่ในฝ่ายที่เรียกว่า ดี.
คำว่าบาป ก็อยู่ในฝ่ายที่ เลว. กุศล ก็แปลว่า ดี, อกุศล

ก็แปลว่า ไม่ได้. ดังนั้นเราจึงมุ่งหวัง ที่จะเกิดกันแต่ใน
ฝ่ายบุญฝ่ายกุศล หรือฝ่ายดี ให้มีการคิดดี พุทธิ กระทำดี.
พอมีการคิดดี ก็มีการตั้งต้นการเกิดดี; พอมีความคิดเลว
มัน^{๘๘}ก็เป็นการตงตันให้เกิดเลว. ข้อ^๕นี้ ต้องอาศัยสติสัมป-
ชัญญะให้รู้สึกรู้สั่วนั่นท่วงที อย่าให้ไปเกิดเลว, อย่าให้
ไปพลัดตกลงไปในฝ่ายเลว.

ดังนั้นเราจึง ต้องฝึกหัด เรื่องเกี่ยวกับสติสัมป-
ชัญญะ; เช่นฝึกหัดอานาปานสติ, มีคำว่า สติ อยู่ตอน-
ท้ายนั่นแหละคือสติที่เราต้องการ. เราฝึกหัดโดยวิธีที่ให้
เกิดสติแล้วกัน, มันมีหลายแบบ แบบไหนก็ตามใจ ถ้า
ให้เกิดสติได้ แล้วก็ใช้ได้^๕ทั้งนั้น. เราก็จะเป็นคนที่มึสติ
ยิ่งขึ้น ไม่เพลอ ไม่โง่ ไม่หลง ไม่มีดมัว ไม่ถูกครอบงำ ด้วย
กิเลส ตัณหา; นี่เรามี สติดีอยู่ ก็เกิดเลวไม่ได้ มีแต่
จะเกิดดี.

นี้หมายความว่า เมื่อเธอจะลาสิกขาบทออกไปเป็น
ฆราวาส เธอจะมีการเกิดได้ง่าย ๆ กว่าที่อยู่เป็นเณรเสียอีก.
เรื่องที่จะต้องระวังมัน^{๘๘}ก็มากขึ้น. เหตุ^๕ปัจจุบัน^๘ที่จะมา^๕จุตให้

เกิดใหม่ทางจิต ทางวิญญาณนี้ อยู่เป็นนัยกับวช มันก็น้อย;
แต่เหตุปัจจัยชนิดนั้นมันจะมีมาก เมื่อออกไปเป็นฆราวาส.

ฉะนั้น จึงพูดกันเสียเดี๋ยวนี้ ก่อน ที่เธอจะกลับ
ออกไปเป็นฆราวาสนี้ ว่าระวังให้ดี, เมื่อจะกลับออกไปเป็น
ฆราวาสอีกนี่ โอกาสที่จะเกิดเลวมีมาก; ฉะนั้นเราต้อง
มีสติควบคุมตน; แล้วแต่จะพูด ควบคุมตนให้มีสติ
หรือควบคุมสติให้มีในตน. ดังนั้นเราจึงสอนให้คนมีสติ
แล้วจะปลอดภัย.

ปัญหาโดยแท้จริงนั้น แก้ได้ด้วยสติ;
ถ้าฟังปัญญาล้วน ๆ มันมาไม่ทัน ต้องมีสติจึงมาช่วยทัน,
หรือมันจะป้องกันไว้ได้ในกรณีที่จะเป็นการป้องกัน, ก็
ป้องกันด้วยสติ ทัน. ในกรณีที่ จะต้องแก้ไข ก็ต้องมี
สติมาทัน สำหรับการแก้ไข.

เรามีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ก็เพราะว่าเรา
มีแต่ความรู้ เราไม่มีสติ ที่จะพาความรู้มาใช้ ให้ทัน
ทั่วทั้ง. ดังนั้นเราจะมีรู้อย่างเดียวไม่ได้; เราจะ
ต้องมีพาหนะ สำหรับจะ พาเอาความรู้ มาใช้ในกรณีนั้น ๆ
ให้ทันทั่วทั้ง พาหนะอันนี้ เราเรียกว่า สติ.

ถ้าเราขี้มักเฟลอสติมาไม่ค่อยทันทั่วทั้งที่ มันก็เป็น
 เพราะว่าเราเป็นคนละเอียดยาก เก๋ยาก คือมันหน้าด้านนั้น
 เอง; มันไม่รู้จักละอาย ถ้ารู้จักละอาย ละอายได้โดยง่าย;
 ไม่เป็นคนหน้าด้าน คือมันละอายง่าย มันก็กลัวมาก ก็จะมี
 สติได้ง่ายมาก หรือเร็วทันทั่วทั้งที่.

เธอจงพยายามมีความละอายง่าย; อย่างที่เรียกว่า หิริ - ความกลัว นั้น เขาเรียกว่า โอตตปปะ - ละอายต่อ
 ความชั่ว ความเลวทราม ด้วยตนเอง. นี่ เขาเรียกความ
 ละอายนั้นว่า หิริ, ที่นี้ กลัวความชั่ว ความเลว นี้เรียกว่า
 โอตตปปะ.

ฉะนั้น เราลองสังเกตดูว่าเพื่อนของเราบางคน
 มันไม่มี หิริ โอตตปปะ เลย ย่อมคบกันไม่ได้, เขาไม่ละอาย
 ความชั่ว ไม่กลัวความชั่ว ทำอะไรชั่วๆก็ได้ เขาก็เป็น
 สัตว์อันตราย. เราอย่าเข้าไปใกล้เขา, และที่ตัวเราเอง ก็
 อย่าเป็นอย่างนั้นด้วย; เดียวจะไม่มีใครเข้าใกล้เรา.

เราเป็นคนที่มี หิริ โอตตปปะ ให้ดี เราก็ชั่วไม่
 ได้, เราจะไม่เฟลอสติไม่ได้, แล้วเราก็ชั่วไม่ได้ เราคิดอะไร

ทำอะไร ก็เป็นไปแต่ในทางดีเสมอ. ดังนั้นเราจึงเกิดดีอยู่
เสมอทุกวัน ๆ งามละมาก ๆ เกิดดี, เกิดเป็นคนดี ไม่ต้อง
เกิดจากท้องแม่อย่างธรรมดา; แต่เกิดได้ด้วยท้องแม่ คือ
พระธรรมของพระพุทธเจ้า.

ก็มีคำเรียกอยู่คำหนึ่งฝ่ายอื่น พุทธศาสนาฝ่ายอื่น
นิกายอื่น เขาเรียกว่า ตถาคตคพฺภ, ตถาคตคฺรภ - ครรรภ
สำหรับเกิด นั้นแหละ คฺรภ หรือ คพฺภ หรือครรรภ, ครรรภ
แห่งตถาคต. เราเกิดในครรรภแห่งตถาคต คือมดลูกแห่ง
ความดี เรียกว่า ตถาคตคัพภ; ถ้าเป็นบาป ตถาคตครรรภ,
คฺรภ เป็นสันสกฤต. เราเกิดในตถาคตคัพภ คือมดลูกแห่ง
ความดีเกิดจากพระตถาคต. ตถาคตในที่อย่างนี้หมายถึง

พระอรหันต์ทั่วไป, รวมทั้งพระพุทธเจ้าด้วย. ทุกวัน ๆ
ถ้ามีการเกิดทางจิตทางวิญญาณ ก็ขอให้เกิดออกมาจาก
ตถาคตครรรภ, ตถาคตคัพภ มดลูกของพระตถาคต.

นี่ พูดเพื่อกันไว้ว่า ลาสึกขาออกไปเป็นฆราวาส
แล้วมันจะต้องมีการเกิดง่าย; ระวังให้เกิดในฝ่ายดี; อย่า
ไปเกิดในครรรภของยักษ์ ของมาร ภูตผี ปีศาจ เลย, เกิดอยู่
แต่ในครรรภของตถาคต เกิดจากพระธรรม ก็เป็นการเกิดดี

เป็นคนดี : ดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ ดีอย่างโน้น, ดีทุก ๆ อย่าง ไม่ว่าจะทำอะไร ก็มีแต่ดีไปหมด, ไม่ว่าจะมองกัน ในแง่ไหนมันก็ดีไปหมด. นี่เรามีบิดามารดาอย่างนี้สำหรับ เกิดดี เกิดจากกรรม, พระกรรม, ก็เกิดออกมาเป็นกรรม; ประกอบอยู่ด้วยกรรม แล้วก็เป็นที่ดีทั้งนั้นแหละ คือ ปลอดภัย.

ฉะนั้น เราจะไม่เป็นบุตรที่เลวของบิดามารดาอีกต่อไป, จะไม่เป็นศิษย์ที่เลวของครูบาอาจารย์อีกต่อไป, จะไม่เป็นเพื่อนที่เลว ชกต่อยกันบ่อย ๆ อีกต่อไป, โตขึ้นก็จะไม่เป็นพลเมืองเลวของประเทศชาติ, ไม่เป็นสาวกที่เลวของ พระศาสนา; บัญหามันทั้งหมด, หมดสำหรับการเกิดมา. มีแต่เกิดมาถูกต้อง เกิดมาดี, แล้วก็เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้น ไปจนถึงสุดแห่งดี, เป็นการบรรลุมรรค ผล นิพพาน ในที่สุด, หรือจะเรียกว่าเป็นพระพุทธรเจ้าชนิดใด ชนิดหนึ่ง เสียเอง ก็ได้ อย่างนี้ ก็มี.

ถ้าเราได้บิดามารดา อย่างนี้ มีแต่เกิดดีอย่างนี้ละ ก็หมดปัญหา; หมดปัญหาทุกอย่างที่เคยเป็นปัญหา : ไม่ เป็นบุตรที่เลว, ไม่เป็นศิษย์ที่เลว, ไม่เป็นเพื่อนที่เลว, ไม่

เป็นพลเมืองที่เลว, ไม่เป็นสาวกที่เลว, แล้วจะเป็นคนที่มี
สถาบันอันแท้จริง อันถูกต้อง ของชาติ ศาสนา พระมหา-
กษัตริย์. ต้มมันอยู่บนจิตใจอย่างไม่ง่อนแง่นคลอนแคลน.
ทุกอย่างก็ขึ้นไปเพื่อปลอดภัย ทั้งแก่เราเองและสังคม;
ถ้าโลกเป็นได้อย่างนี้ ทั้งโลกนี้ ก็จงดงามน่าอยู่ น่าอาศัย.

ก็คิดว่าจะพูดแต่เรื่องเดียวนี้ ขอนี้ คือเรื่องที่ว่า เรา
จะมีการเกิดที่ดี, แล้วเราก็มีบิตามารดา ชนิดที่ทำให้มีการ
เกิดดี; เกิดจากบิตามารดาโดยทางร่างกาย หรือชีวิตทาง
ร่างกาย นี้ก็จะต้องดี เอามาทำให้ดี ให้เป็นบุตรที่ดี รู้จัก
บุญคุณของบิตามารดา : “บวชนเโรโปรดแม่ บวชพระโปรด
พ่อ” นี่เป็นหลักที่เขาถือกันมาแต่โบราณกาล.

ฉะนั้น เราเกิดมาจากท้องบิตามารดาที่หนึ่งแล้ว
แล้ว มาเกิดมาในอริยชาติ โดยตถาคตคัมภีร์, เป็นพระเถร
ที่ดีที่หนึ่ง ก็กลายมาเป็นเกิดมาดีที่หนึ่ง, แล้วก็สนองพระคุณ
ของบิตามารดา ที่บ้านที่เรือนนั้นแหละ ให้ได้รับผลดี.
สนองพระคุณของบิตามารดาในฝ่ายศาสนา คือพระพุทธ-
เจ้านี้, ด้วยการกระทำความดี, ด้วยการกระทำให้ตรงตาม
พระพุทธประสงค์. นี่เรียกว่าสนองคุณของบิตามารดาที่ดี.

ส่วน บิดามารดา ที่เลว กิเลส ตัณหา ยักรั มาร
 เหล่านั้น; อย่าไปต้องสนองคุณมันเลย; เพราะว่าเรา
 ไม่ต้องการจะเกิดจากบิดามารดาชนิดนั้น, และเราก็ไม่เกิด
 อีกต่อไป. เราไม่มีหน้าที่ที่จะสนองคุณบิดามารดา ที่เป็น
 กิเลส ตัณหา หรือเป็นยักรั เป็นมาร. ถ้าจะทำหน้าที่
 ให้ถูกต้องแล้ว กลับจะต้องฆ่าบิดามารดาชนิดนั้นต่อไปเสีย
 อีก; เพราะฉะนั้น ถ้าเธอได้ยินคำกล่าวบางคำ ที่กล่าว
 อย่างพิเศษ ให้ฆ่าบิดามารดาเสีย เขาหมายถึงให้ฆ่าบิดา
 มารดาเลว, คือกิเลส ตัณหา อวิชชา ที่เป็นบิดามารดา,
 และให้เป็นคนอกตัญญูด้วย คืออกตัญญู ต่อบิดามารดา
 ชนิดนี้.

คำพูดนี้เป็นคำบาลี มีอยู่ในรูปพระพุทธภาษิต
 ก็มี มาตร ปัตริ หนตฺวา — นี่ให้ฆ่าบิดามารดาเสีย, อกตญฺญุสึ
 พฺราหฺมณ — แล้วเป็นคน อกตัญญู เกิด พราหฺมณ; อย่างนี้
 เป็นต้น. ถ้าพูดอย่างนี้ละ ก็หมายความว่า บิดามารดา
 ฝ่ายเลว ที่จะให้เกิดอย่างเลว คือกิเลส ตัณหา;
 เรียกว่าบุคคลาธิษฐาน ก็ว่า ยักรั ว่ามาร ว่าปิตาจารย์, ว่า
 แล้วแต่จะเรียก.

เราไม่ยอมเกิดมาจากสัตว์ชนิดนั้น แล้วเราไม่มี
หน้าที่ที่จะไปสนองคุณสัตว์ชนิดนั้น; ถ้าเพิกเฉยปล่อยไปเกิด
มาจากสัตว์ชนิดนั้น จากบิดามารดาชนิดนั้น เป็นคนเลว
เข้าสักครึ่งหนึ่ง, ก็สนองคุณด้วยการฆ่าบิดามารดาเสีย ฆ่า
กิเลส ตัณหา หหมดแล้ว, ก็เลิกเกิดฝ่ายเลว ฝ่ายชั่ว;
มีแต่เกิดดี แล้วก็บรรลุมรรค ผล นิพพาน.

ฉะนั้น ขอให้เรถือเป็นเครื่องเตือนใจไว้ว่า เรา
จะต้องเกิดอีกมาก, นี้ก็จะเนาเข้าโลงไปนี้ ยังจะต้องเกิด
อีกมาก : เกิดในทางฝ่ายจิต ฝ่ายวิญญาณ เกิดให้ดีๆ
ดี ๆ ๆ ๆ ๆ ยิ่งขึ้นไป, ถึงที่สุดแห่งความดีนั้น คือ บรรลุนิพพาน
ก็ไม่มีเกิดอีกต่อไป; เพราะว่า นิพพาน
นี้เป็นที่สิ้นสุดของการเกิด, เป็นที่สิ้นสุดของกรรม เป็น
ที่สิ้นสุดของความดี ความชั่ว.

เออละ, พวกกันที่จำไว้ให้ดี ว่าวันนี้ฉันพูดถึงเรื่อง
พ่อแม่ คือ บิดามารดา ที่เราจะต้องรู้จักไว้, ประพฤติ
ให้ถูกต้องให้สมควร, แล้วก็ควรจะสนองพระคุณบิดา-
มารดาในวิธี ทางที่ถูกต้อง ว่าเราจะเกิดมาจากบิดามารดา
ที่มีประโยชน์. เกิดทางกายจากบิดามารดา ยังไม่เป็นดี

เป็นชั่ว; แต่มันก็มีประโยชน์สำหรับมีชีวิต ที่จะเป็นที่ตั้ง
ที่รองรับ ของธรรมชาติเพื่อการเกิดติดต่อไป. ถ้าไม่มีร่าง-
กายที่เป็นเหมือนเปลือกเหมือนภาชนะนี้แล้ว มันก็มีชีวิต
อยู่ไม่ได้, มันก็ไม่มีเรื่องอะไร.

ที่ชีวิต มีร่างกาย อยู่สำหรับเป็นพื้นฐาน, เป็น
ที่รองรับสำหรับจะกระทำต่อไป เกิดต่อไป; ก็กระทำไป
เกิดไป แต่ในทางที่ดี ก็ได้ชื่อว่าได้เกิดมาดี, ไม่เสียที่ที่เกิด
มาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา, ซึ่งได้ชี้แจงอะไร
ต่างๆไว้อย่างครบถ้วนแล้ว; เหลืออยู่แต่เราจะทำตาม
คำแนะนำนั้น ไม่มีใครมาช่วยทำแทนเราได้.

เราว่าใครทำคนนั้นมันก็ได้ รับ พอทำดีมันก็ดีแล้ว,
ทำเลวมันก็เลวแล้ว, หรือว่าพอทำดีมันก็เกิดดีแล้ว, พอทำ
ชั่วมันก็เกิดชั่วแล้ว, ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้สรรเสริญเยินยอ
ได้เงิน ได้ทอง ได้รางวัล อะไรที่ไหนอีก. พอทำดี
มันก็ดี, พอทำชั่วมันก็ชั่ว ไม่ต้องมีการได้อีกดอก.

คนที่พูดว่า ทำดี-ได้ดี ทำชั่ว-ได้ชั่ว นั้นพูด
ผิด ๆ. ถ้าตามหลักของธรรมชาติแล้วมันต้องพูดว่า ทำดีก็ดี
ทันที แลละ ไม่ต้องมีได้อีก; ทำชั่วก็ชั่วทันที ไม่ต้องมี

การได้ดีได้ชั่วในที่ไหนอีก; เพราะว่าทำด้วยจิตที่เลว, ระบบกระทำนั้นก็ได้บัญญัติแล้วว่าเลว. พอไปทำเข้ามันก็เลวละ ไม่ต้องรอว่าจะได้ที่ไหน, เมื่อไรอีก.

เมื่อระบบการกระทำอันนี้ เรียกว่าเป็นระบบการกระทำดี ทำไปด้วยจิตดี; พอทำเสร็จ มันก็ดี; ไม่ต้องรอว่าให้ได้ดี. ถ้าพูดภาษาอภิธรรมสักหน่อย ก็พูดว่าขณะจิตที่ถัดมานั้นแหละ คือการได้; ขณะจิตที่ทำเลวลงไป, ขณะจิตถัดมาก็คือเป็นการได้ที่เลว. ขณะจิตนี้ทำดี ขณะจิตถัดมาก็คือเป็นการได้ที่ดี, ปฏิสนธิด้วยจิตนั้น คือมันเกิด จิตดี จิตเลว ขึ้นมา.

ให้พูดเสียใหม่ มันจะไม่กำกวม ว่า ทำดี-ดี ทำเลว-เลว, ทำดี-ดี ทำชั่ว-ชั่ว. ไม่ต้องพูดว่าได้ดี ได้ชั่ว อีกดอก, มันไม่ต้องได้ อีกดอก. มันดีเสร็จแล้วทันควันเลย, มันเป็นขณะจิตที่ติดต่อกัน; เมื่อได้ทำลงไปด้วยกาย วาจา ใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง, หรือทั้งสามอย่างอย่างไรมันก็เป็นอย่างนั้นเสร็จไปแล้ว, คือเป็นคนดี หรือเป็นชั่ว เสร็จไปแล้ว.

ที่นี้ ผลที่จะได้ ตามมาเป็นเงินเป็นทอง เป็นข้าว
เป็นของ เป็นชื่อเสียง เป็นเกียรติ นั้นมันอีกเรื่องหนึ่ง
เป็นผลพลอยได้; มันอาจจะได้ก็ได้, ไม่ได้ก็ได้; แล้ว
มันได้อย่างไรด้วยกันหรือตรงกันข้าม ก็ได้. เพราะโลกนี้มัน
เต็มไปด้วยความหลอกลวง.

คนโง่ ไม่รู้เท่าทันข้อนี้ ก็ไปเข้าใจว่า ทำดี - ได้
เลว ได้ชั่ว, ทำชั่ว - ได้ดี. คนนั้นมันทำดีจะตายไม่เห็น
มันรวย, คนนั้นมันทำเลวอยู่ มันก็รวย; อย่างนั้นมันก็
ผิดหมด มันก็โง่มากกว่าเดิม, ที่นี้ มันก็ทำเลว ทำชั่ว
มากกว่าเดิม, คือมีแต่เกิดเลว เกิดเลว - เกิดเลว - เกิดเลว,
ยิ่งขึ้นทุกที; จนเลวอยู่กันอเวจี โลหกุมภินรก โน้น มัน
มีจิตที่เลวอย่างนั้น, มันก็เกิดเลวอย่างนั้น, มันก็เกิดเป็น
สัตว์นรกอันดับต่ำสุด.

นี่ พวกเณรจำพ่อแม่สามชุดนี้ไว้ แล้วก็เลือก
เกิดแต่พ่อแม่ที่ดี. พ่อแม่ทางร่างกายนี้ มันเสร็จไปแล้ว
ไม่มีอีกดอก เพราะเกิดมาแล้วเสร็จแล้ว. ที่นี้ พ่อแม่ทาง
จิตมีอยู่สองแฉก เลือกเอาแต่แฉกที่ดี. อีกฝ่ายหนึ่ง
เลวนั้นปิดอุดให้มันตันเลย, ให้ท่ของมันตันเลยอย่าให้มันเกิด

ได. ต่อไปนี้ก็มีแต่เกิดดี จากบิดามารดาที่ดี คือพระธรรม
รวมพระพุทธเจ้าอยู่ด้วย รวมพระสงฆ์อยู่ด้วย รวมอุปัชฌาย์
อาจารย์ ครูบาอาจารย์ อะไรรอยู่ด้วย.

เช่นที่เราเป็นฆราวาสมาเป็นพระเป็นเณร น
เขาก็เรียกว่า เกิด เหมือนกัน เกิดโดยอริยชาติ เกิดโดย
ธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า; เราจึงมาเกิดเป็นพระเป็น
เณร อย่างนี้ยังไม่เท่าไร ต้องประพฤติธรรมที่สูงยิ่งไปกว่า
นี้ จนเกิดเป็นอริยเจ้า เป็นโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี
อรหันต์ในที่สุด แล้วก็หยุดเกิดกันที.

วันนี้ ตั้งใจจะพูดเพียงเท่านั้น ก็พูดเพียง *เรื่องพ่อแม่*
สามชนิด ก็มีการเกิดสามชนิด. เรายึดถือเอาแต่เรื่องการ
เกิดดีจนกว่าจะถึงที่สุด ไม่ต้องมีการเกิดอีกต่อไป.
หลักเกณฑ์อันนี้จะคุ้มครองพวกเธอได้แต่ต้นจนตลอดชีวิต
เป็นไปแต่ในทางดีที่เป็นสวัสดิมงคล.

เอาละ, พอกันที.

โอราทสามเณรบรรพชาหว่างปีดภาค
ที่หินโค้ง สนวนโมกขพลาราม ไชยา

๘ พฤษภาคม ๒๕๒๑

- ๓ -

ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับครูบาอาจารย์.

[ทบทวน]

การพูดครั้งที่แล้วมา ได้พูดเรื่องบิดามารดา วันนี้
จะพูดเรื่องครูบาอาจารย์. ถ้าจะเข้าใจเรื่องครูบาอาจารย์
ให้ดีก็ต้องทบทวนไปถึงเรื่องบิดา มารดาด้วย; เพราะว่า
มีการสัมพันธ์กัน อย่างที่จะแยกกันไม่ได้.

ครั้งที่แล้วมา เราได้พูดถึงบิดามารดาเป็นผู้ให้การ
 เกิดแก่เรา ในทางร่างกายหรือมีชีวิตในทางร่างกาย. ครั้น
 เกิดมา มีชีวิตในทางร่างกาย ซึ่งมีแต่เพียงครั้งเดียว และ
 เสร็จสิ้นกันไปแล้ว ยังมีการเกิดทางจิตทางวิญญาณ ที่จะ
 ต้องเกิดกันอีกต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุด, แล้วก็ต้องเกิดให้ดี
 ให้ถูกต้องให้เป็นการเกิดฝ่ายดี คือเกิดในฝ่ายพระธรรม.
 ดังนั้นเราจึงต้องมีผู้ให้กำเนิด หรือการเกิด ทางฝ่ายจิตฝ่าย
 วิญญาณที่ดีต่อไป, ให้มีแต่การเกิดทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ
 ที่ถูกต้องยิ่งๆ ขึ้นไป. บุคคลเหล่านี้ ก็คือครูบาอาจารย์
 ที่เป็นบรมครูสูงสุดกว่าครูทั้งหลายก็คือ พระพุทธเจ้า ซึ่ง
 มีวิหารสำหรับเรียกว่า เป็นบิดาให้การเกิดแก่สาวก สืบๆ
 กันมาจนกระทั่งยุคปัจจุบันนี้. นี่ เป็นการให้การเกิดทาง
 วิญญาณในระดับสูงสุด.

ครูบาอาจารย์รองจากพระพุทธเจ้า.

ท่าน ครูบาอาจารย์ที่รองลงไปจากนั้น ก็คืออย่างที่เรา
 รู้จักกันว่าครูบาอาจารย์ ก็มีหลายแขนงวิชา ล้วนแต่มี
 หน้าที่ทำให้มีการเกิดทางวิญญาณ อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย
 กันทั้งนั้น. แม้แต่สอนหนังสือให้รู้ ก ข ก กา มันก็ทำให้

เกิดใหม่เป็นคนรู้หนังสือ; ก่อนนั้นเป็นคนไม่รู้หนังสือ ทน
ก็มาเกิดใหม่เป็นคนรู้หนังสือ. คนไม่รู้หนังสือนั่นก็ตายไป
แล้ว มันก็เกิดใหม่เป็นคนรู้หนังสือ กำลังมีอยู่. ที่นั่น
เป็นคนโง่ ไม่รู้จักทำมาหากิน ไม่รู้จักประกอบอาชีพ;
ก็ได้ศึกษาเล่าเรียนจนได้เกิดใหม่ เป็นคนมีอาชีพ รู้จัก
ประกอบอาชีพ.

นี่ เป็นการทำให้เกิดใหม่ในแบบนี้ ซึ่งเราก็มักเรียก
ว่าครูบาอาจารย์ ตามธรรมดาสามัญทั่วไป ที่จำเป็นอย่าง
ยิ่ง สำคัญอย่างยิ่งก็คือในทางจริยศึกษา. เด็ก ๆ ยังไม่
ค่อยรู้ หรือบางทีก็เป็นอันธพาลอยู่ด้วย มีกิริยา มารยาท
ความประพฤติเลวทราม ต้องให้เกิดกันเสียใหม่โดยครูบา-
อาจารย์ มาเป็นยุวชนที่ดี; เหล่านี้เราเรียกกันว่า ครู-
บาอาจารย์ รองลงมาจากพระพุทธเจ้า แต่ก็ไม่พ้นจากการ
ที่เขาจะต้องอบรมสั่งสอนไปตามแบบ ตามวิธีการของพระ-
พุทธเจ้า ให้เป็นคนมีธรรมะ.

บิดามารดาเป็นครูคนแรก.

ทีนี้ ก็อยากจะให้ดู ให้ละเอียดลงไปสักหน่อยหนึ่ง
ว่าแม่ บิดามารดา นั่นเอง ก็ยังเป็นครูบาอาจารย์ และเป็น

ครูบาอาจารย์คนแรกที่สุด. ฉะนั้นเราต้องยอมรับว่าบิดามารดา^{นี้} เมื่อเสร็จหน้าที่ให้กำเนิดทางกาย^{นี้} เสร็จแล้ว, ยังเป็นผู้ให้กำเนิดในทางจิตทางวิญญาณต่อมาทันที ก่อนที่จะไปหาครูบาอาจารย์ประเภทอื่น. เราก็มียุติมารดาเป็นครูบาอาจารย์ประเภทแรก; ดังนั้น **พระพุทธเจ้าท่าน** จึงได้ตรัสว่า **บุพพจริยา มาตาปิตโร** - มารดาบิดานั้นเป็นบุพพอาจารย์คืออาจารย์คนแรก. ถ้าหากพวกเธอจะนึกดูสักหน่อย ก็จะเข้าใจในคำพูดที่ว่า บิดามารดาเป็นครูบาอาจารย์คนแรก^{นี้} หนึ่งอย่างไร.

บิดามารดาโดยเฉพาะมารดา สอนให้รู้จักทำอะไร^{นี้} มาตั้งแต่เรายังพูดไม่ได้, ตังแต่ยังลุกนั่ง ก็ไม่ได้, ยังพูดก็ไม่ได้ ก็ได้สอนให้ทำอะไรเป็น เรื่อยๆ ขึ้นมา, จนกระทั่งสอนให้หิวเราจะได้ ให้ขี้มได้ ให้กินอาหารได้ ให้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะถูกต้อง อะไรเหล่านั้นเป็นต้น.

และเป็นอาจารย์คนแรกที่สุดเพราะว่าสอนก่อนใคร ๆ และว่าสอนสิ่งแรกที่สุด ที่มนุษย์เราจะต้องรู้จัก มันเป็นเรื่องที่ สอนให้รอดชีวิตอยู่ เป็นส่วนมาก; แต่ก็มีส่วน เป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณอยู่ไม่น้อย; เพราะ

ว่าท่านสอนให้ทำนั่นทำนี่ ที่ทำไม่เป็นก็ให้ทำเป็น มันก็ไม่ใช่เรื่องทางกายล้วน ๆ นะ, เป็นเรื่องทางสติปัญญาขึ้นมาตามลำดับ.

จะนั้นกว่าจะโตไปโรงเรียนได้ หลายปีตอนนั้นล้วนแต่เรียนจากบิดามารดามากกว่าใคร ๆ หรือถ้าบิดามารดาไม่ได้สอนให้โดยตรง ก็มีคนอื่นสอนแทนในรูปแบบอย่างเดียวกัน; ดังนั้น ท่านจึงให้ถือว่า บิดามารดาเป็นอาจารย์คนแรกของบุตร.

พวกเธอยังอายุน้อย ยังจะไม่สังเกตเห็น ข้อที่ว่าเรามีอะไรในทางนิสัยสันดาน ใจ คอ ความรู้สึกนี้ ตามที่เราเป็นอยู่อย่างไรนั้น เป็นการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา; โดยเฉพาะส่วนใหญ่นั้นก็จากมารดา เพราะวามารดาอยู่ใกล้ชิดตลอดเวลามากกว่าบิดา; ฉะนั้นจึงมีการถ่ายทอดจากมารดาเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามารดาพูดหยาบ กิริยาหยาบ พูดเสียงดัง ลูก ๆ ก็จะมีนิสัยพูดหยาบ พูดเสียงดัง กิริยาหยาบ. ถ้าบิดามารดาเป็นคนประหยัด ลูกมันก็เป็นคนประหยัด. ด้วยการสอนที่ไม่รู้สีกตัว, คือการทำให้เห็นอยู่ตลอดเวลา.

ฉันจะบอกให้ก็ได้ว่า เดียวนี้ฉันรู้จักประหยัด
 ใช้น้ำล้างเท้า ไม่ราดตม ๆ ตาม ๆ เหมือนพระเถรที่บ้า ๆ บอ ๆ
 น. เดียวนี้ฉันอายุ ๗๐ กว่าปีแล้ว ยังทำอย่างนี้ ก็ได้
 รับอุปนิสัยมาจากมารดาซึ่งประหยัดที่สุด; ถ้าใช้น้ำเกิน
 จำเป็นไป แม้แต่สักครึ่งขันนะ ก็จะถูกต่อว่า ถูกอบรม
 ถูกบ่น ทั้งที่ฉันนั้นมันก็ไม่ใช่ว่ามีราคาอะไร แต่ก็จัดให้มัน
 มีราคา; เพราะอย่างน้อยมันก็ต้องไปตักมา. แต่ว่ามัน
 ไม่ใช่อยู่ที่ตรงนั้น ไม่ใช่อยู่ตรงที่ว่า “น้ำ” มันมีราคาหรือ
 ไม่มีราคา.

เขาต้องการจะให้เป็นคนที่มีนิสัยประหยัด
 มัธยัสถ์; ที่เกินไปก็เรียกว่าขเหนียว, ถ้าพอดี ก็เป็น
 การประหยัด มัธยัสถ์. ถ้ามารดาเป็นคนประหยัด ลูกก็
 เป็นคนประหยัด; ถ้ามารดาเป็นคนขเหนียว ลูกก็เป็น
 คนขเหนียว; สอนให้โดยไม่รู้สึกตัวอย่างนี้. เรื่อง
 อื่นก็เหมือนกัน ขเกียจ หรือว่าคดโกง หรือว่าดูร้าย อย่างนี้
 มันก็ล้วนแต่ถ่ายทอดให้เป็นนิสัย ให้แก่ลูกเล็กๆ ที่เพิ่ง
 เกิดมาทั้งนั้น.

ฉะนั้น เราจึงเห็นว่าบิถามารดา^๕นี้ช่างเป็นครูคนแรกเสียจริง ๆ ใส่อะไรลงไป^๕ในสันดานของลูก^๕นั้น ก่อนใครทั้งหมด. แล้วก็ไม่ใช่เรื่องแต่ทางฝ่ายร่างกายอย่างเดียว, มันเป็นเรื่องทางจิตใจด้วย. ใครจะเชื่อว่าเป็นนิสัยสันดานติดมาแต่ชาติก่อน ก็ตามใจ; แต่ที่มันแน่นอนที่สุดนั้น ก็คือการถ่ายทอดอบรมมาตั้งแต่อ่อนแอออกมา จนกว่าจะเติบโต. ฉะนั้นเราจึงถือว่า บิถามารดาเป็นครูบาอาจารย์คนแรก ทั้งในฝ่ายร่างกายและจิตใจ.

ให้ถือว่า ไม่ได้เพียงแต่ให้กำเนิด หรือให้ชีวิตมาอย่างเดียว; แต่ได้เป็นครูบาอาจารย์คนแรกด้วย เพื่อจะให้กำเนิดชีวิตกันใหม่ ในทางที่สูง ทางจิตทางวิญญาณ, หรือว่าถ้าไม่ได้ให้มาโดยตรง ก็เป็นการให้ชนิดที่เตรียมพร้อมไว้ สำหรับการที่เราจะมีการเกิดใหม่ในทางจิตทางวิญญาณที่ดีที่สูงขึ้นไปข้างหน้า. เช่น จะมาบวชเป็นพระ เป็นเณรก็จะทำได้ง่าย ทำได้ดี. นี่เรียกว่า เตรียมไว้เพื่อการเกิดใหม่ที่ดียังหน้า.

นี้ ถ้าวางบิถามารดาไม่ได้ทำให้อย่างถูกต้อง ฉะนั้นเชื่อว่าพวกเธอ^๕นี้ ไม่ได้มาบวชกันดอกคราวนี้ คงจะมี

นิสัยเลวถึงขนาดที่เกลียดการบวช ไม่อยากบวช. ^๕จะนั้น
 เราจึงถือว่า บิดามารดาได้เตรียมจิตใจของเรา ^๕นิสัย
 สันดานของเราให้ง่ายที่จะเกิดต่อไปในทางดี; ^๕จะนั้นขอ
 ให้รับครูบาอาจารย์คนนี้ไว้อย่างนี้ก่อน.

ครูบาอาจารย์ที่โรงเรียนได้สอนทั้งวิชาและคุณธรรม.

แล้วที่^๕นี้ ก็มาถึงครูบาอาจารย์ที่โรงเรียน ที่เมื่อ
 มันอยู่นอกขอบเขตหรือวิสัย ^๕ที่บิดามารดาจะเป็นให้ได้.
 เขาก็เอาไปส่งโรงเรียน เพื่อเตรียมการศึกษาในอันดับที่สูง
 ขึ้นไป. ^๕ครูบาอาจารย์ที่โรงเรียน ที่ดิน^๕นั้น เขาก็สอน
 วิชาหนังสือให้ด้วย อบรมมรรยาท จริยา นิสัยใจคอ
 ทุกอย่างทุกประการให้ด้วย โดยการเป็นตัวอย่างที่ดี.

ครูสมัยโบราณ^๕นั้น มีความหมายมากกว่าครูเดี๋ยวนี้^๕
 ซึ่งมักจะ^๕เป็นกันแต่เพียงผู้รับจ้างสอนหนังสือ หรือวิชาชีพ
 ไม่ยอมรับรู้ถึงดวงจิตดวงวิญญาณในอนาคตกาล ของลูก-
 ศิษย์เลย. ^๕ครูเดี๋ยวนี้ จึงมักเป็นเพียงลูกจ้าง รับจ้างสอน
 หนังสือหรือวิชาชีพ, และเขาพูดกันว่า ครูเดี๋ยวนี้ ^๕ไม่ใช่
 สมักรเป็นครูโดยแท้จริง เป็นครูเพราะจำ^๕เป็น เพื่อได้มี
 อาชีพครู, แล้วก็จะไปหาอาชีพอื่นที่สูงกว่า ที่ดีกว่า ไม่ได้

เลื่อมใสพอใจ อุทิศชีวิตแก่อาศีพครู; อย่างนั้นก็มี แต่ถึงอย่างไรก็ดี เขาก็ยังเป็นครู.

ฉัน ไม่ได้บอกให้พวกเธอชวนกันประท้วง หรือ สไตรค์ครู เหล่านั้น; แต่ให้ถือว่าอย่างไรก็ดี เขาก็ยังเป็นครู. ถ้าเราไปขึ้นดื้อ ไม่นับถืออย่างครู บาปจะตกอยู่บนหัวเรา; ทำให้เป็นคนดื้อ กระด้าง ไม่ยอมมีครูบาอาจารย์, แล้วต่อไปข้างหน้า มันก็จะให้ผลเป็นอันตรายมากไปกว่านั้นอีก. ฉะนั้น ครูบาอาจารย์เขามีให้อย่างไร ก็พยายามรับไว้ให้มาก ให้สุดความสามารถ. มีคำกล่าวที่เธอควรกำหนดจดไว้ตลอดชีวิตว่า “จงเป็นศิษย์ที่มีครู” นี่ คนโบราณเขาพูดกันไว้ แต่ครั้งไหนก็ไม่รู้; แต่ก็พูดไว้อย่างนี้ รับมอบต่อ ๆ ต่อ ๆ กันมา จนกระทั่งฉันเอามาพูดกับพวกเธอ ว่าจงเป็นศิษย์ที่มีครู, คือเป็นคนที่เป็นศิษย์ที่มีครู นี่แหละคือเรื่องที่ยากจะพูด.

คนที่เป็นศิษย์มีครูนั้น ละเอียดลออ ระมัดระวัง สำรวมอะไรดีมาก; เพราะว่าเขาทำอย่างศิษย์ที่มีครู อย่างน้อยที่สุด เขาก็จะระมัดระวัง รักษาชื่อเสียงของครู ไม่ให้เสียชื่อเสียงของครู. เมื่อฉันยังเด็ก ๆ ก็ได้รับคำเตือนจาก

ครูอยู่บ่อย ๆ ว่า อย่าทำให้เสียชื่อครูนะ ในเรื่องนั้น เรื่องนี้ เรื่องโน้น. ครูสมัยนั้น ยังเตือนลูกศิษย์อย่างนี้บ่อย ๆ. ถ้าเขาเป็นห่วงว่าจะไปทำอะไรเสียชื่อครู เขาก็เตือนอย่างนี้; เรากระมักระวังที่จะไม่ให้เสียชื่อครู ก็เลยทำผิด ทำเลว ทำสะเพร่า ไม่ได้; มันจึงมีผลติดกับเรา ถ้าว่าเป็นศิษย์ มีครู มันเป็นอย่างนี้.

แต่ยังมีอะไรที่มากกว่านั้น คือ ถ้าเป็นศิษย์ที่มีครู ก็จะพยายามศึกษา จดจำคำพูดของครูไว้ได้ทุกคำ; เพราะว่าเขาเคารพและรักครู. ลูกศิษย์ที่ไม่รัก ไม่นับถือครูนั้น ไม่ฟังดอก, ถึงไปฟัง ก็ไม่อยากจะจำ, จำนั้นก็ ไม่อยากจะเชื่อ, ถึงเชื่อมั่นก็ไม่อยากจะปฏิบัติตาม. นี่แหละ พวกลูกศิษย์ที่ไม่มีครู มันเป็นอย่างนี้; ถ้าเป็นลูกศิษย์ ที่มีครูมันคอยสอดส่อง ว่าครูจะพูดออกมาว่าอะไรคอยจำไว้หมด ก็เอาไปประพฤติกระทำหมด ก็เลยเป็นผู้ที่มีความรู้มากและทำได้ดีมาก.

เราเกิดมาทีหลัง เราได้เปรียบ ในข้อที่ว่า อะไรๆ ที่เขารู้กันมาแต่กาลก่อน, เขานั้นก็ไ้ สั่งสอนสืบๆ กัน มา; เหลือวิสัยที่เราจะคิดเองได้ หรือจะรู้เองได้. เรา

ก็ได้ยิน ได้ฟัง แล้วรวบรวมเอามาหมด ตามที่เขารู้กันอยู่
แล้วแต่ก่อนอย่างไร. ที่นี้เราก็เติมของเราเข้าไปใหม่,
อะไรที่เราคิดได้ใหม่ คิดออกใหม่ ขยายออกไปได้, เราก็
เติมเข้าไป; เพราะฉะนั้นเราจึงเก่งกว่าครู คนใดทำ
ตนเป็นลูกศิษย์ที่มีครู แล้วคนนั้นจะเก่งกว่าครูเสมอ.

ที่นี้ คนใดไม่ทำตนเป็นลูกศิษย์ที่มีครู มันก็
ไม่เรียนจริง ไม่ฟังจริง ไม่ตั้งใจรวบรวมคำสั่งสอนแต่เก่า
ก่อนให้หมด; มันก็กลวงอยู่ มันก็ว่างอยู่ แล้วมันไม่มี
อะไรที่จะคิดให้แตกออกไป เพิ่มเติมให้ขยายมากออกไป.
มันจึงมีความรู้น้อยกว่าครู ทำอะไรได้น้อยกว่าครู. นี่คือ
ชาติคนโง่ คือเป็นศิษย์ที่ไม่มีครู.

ไปเปรียบเทียบกันดู ถ้าเราเป็นศิษย์มีครู เรามี
อะไรของครูหมด แล้วมีอะไรของเราเติมเข้าไป ก็เลย
ได้เป็นคนที่ได้ทำอะไร ดี เด่น มีประโยชน์. ถ้าต้อง
การชื่อเสียง ก็มีชื่อเสียงมากกว่าครู; ฉะนั้น จะเรียก
ลูกศิษย์คนใด ว่าเป็นศิษย์ที่ดีนั้น เราจะวัดด้วยการที่เขา
ทำอะไรได้ดีกว่าครู เก่งกว่าครู เสมอ.

ถ้าใครทำอะไรให้ดีกว่าครูไม่ได้ คนนั้นมันยังเลวอยู่ เพราะตามระเบียบ, ตามที่เรียกว่าขนบธรรมเนียมประเพณี อะไรก็ตาม. ครูต้องสอนให้ศิษย์รู้ แล้วศิษย์ก็รู้หมดที่ครูสอนให้, แล้วศิษย์ก็บอกความรู้ใหม่ของตัวเองเข้าไป. นี่เขาจึงทำอะไรได้มากกว่าครู, หรือดีกว่าครู เขาเป็นลูกศิษย์ที่แท้จริง ก็ต้องเป็นอย่างนี้.

ถ้าลูกศิษย์คนใดทำอะไรได้น้อยกว่าครูแล้ว ก็เป็นศิษย์เลว มันไม่อาจจะรวบรวมของครูไว้ได้ทั้งหมด, และเพิ่มเติมอะไรของตัวเองเข้าไป. ที่มันทำไม่ได้เช่นนั้น มันก็เป็นได้ทั้งสองทาง คือว่า มันเป็นคนเหลวไหล เป็นคนเลว ก็ได้, หรือว่ามันไม่ได้เลวถึงอย่างนั้น แต่ว่ากรรมเก่าของมันมี ทำให้มันไม่สามารถจะรับเอาได้ ในส่วนนี้ก็มีได้เหมือนกัน. แต่ฉันขอให้ถือกันเป็นหลักว่า เพียงแต่เราไม่ใช่ออย่างเดียวกันกับปัญหาได้ คือเราจะรับเอาอะไร ๆ ทั้งหมดที่ครูมีให้มา แต่เก่าก่อนนั้น ไว้ได้มากที่สุดกว่าที่เราจะไม่สนใจ เพราะว่าเป็นคนถือคนอวดดี คนสะเพร่า.

ฉะนั้น ขอให้ไปคิดว่าที่พูดนี้ มันเป็นความจริงหรือไม่? เป็นสิ่งที่ควรยึดถือเป็นหลักหรือไม่? ถ้าเป็นศิษย์ที่ดี ต้องทำอะไรได้มากกว่าครู ในเมื่ออายุเท่ากันกับครู. ฉะนั้นถ้าใครทำตนเป็นลูกศิษย์ เรียกฉันว่าครู เมื่ออายุเท่ากันกับฉัน เขาต้องทำอะไรได้มากกว่าฉันทำ, มิฉะนั้นฉันจะถือว่า มันเป็นคนเลว; เพราะเดี๋ยวนี้มันก็เป็น

ศิษย์ที่ไม่มีครู ไม่นับถือครู ไม่คอยสดับตรับฟัง ไม่คอย
เงี่ยหูฟัง ไม่คอยเอาใจใส่ ก็ใช้ให้ละเอียดล่อ ให้หมดสิ้น.

ลูกศิษย์บางคนกลับหาว่า อาจารย์นี้ โง่ เสียก็มี
เขาเอาความโง่ของเขามาวัดอาจารย์ กลายเป็นคนโง่ไป
เพราะว่าความโง่ของเขาไม่สามารถรับเอาความรู้ของอาจารย์
ไปได้ อย่างนี้ก็มี, หรือทำให้เข้าใจผิด ไม่เห็นว่าที่สอนนั้น
มันถูก อย่างนี้ก็มี แล้วก็ไม่ใช่สนใจ. ^{ตั้งตัวเป็นผู้ที่คิดว่า}
^{อาจารย์ไปเสีย} ตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ^{ตั้งแต่บัดนี้}; ไปที่กอะไร
เข้า, ไปบอกอะไรเข้ามันเถียง ^{คือว่า} ในใจมันปฏิเสธอยู่
ตลอดเวลา. ^{ฉะนั้น} เขาจึงไม่ได้รับอะไรไปจากอาจารย์
เต็มตามที่ควรจะได้รับ เพราะว่าเขาเป็นศิษย์ที่ไม่มีครู มัน
เป็นอย่างนี้.

ถ้าเขาเป็นศิษย์ที่มีครู ก็ต้องเหมือนอย่างที่ว่าเมื่อ
^{๕๕}ตะกน; ^{๕๖} เพราะเขาจะต้องรับเอาอะไรไปได้หมด ตามที่
อาจารย์มีให้, ^{๕๗} และทั้งหมดนั้นจะคลอคลึงออกไปอีกมาก
มันเป็นส่วนของเขา ทำให้งอกงามออกไป, และเอามาบวก
กันเข้า. ^{๕๘} เขาก็รู้อะไรหรือทำอะไร ได้มาก ได้ดีกว่าอาจารย์.
^{๕๙} นี้อธิบายความหมายของคำว่า “ศิษย์ที่มีครู”.

เหตุที่เกิดขึ้นเป็นศิษย์ไม่มีครู.

ทีนี้ เราจะพูดกันถึงข้อที่ว่า ทำไมมันจึงเกิดเป็นศิษย์ไม่มีครูขึ้นมา? ถ้าเป็นกรรมเก่า ก็เป็นบาปของเขา มันก็ควรจะรีบแก้ไขเสีย, คือให้รู้ว่า เพราะเหตุไรมันจึงเกิดอาการของศิษย์ไม่มีครู.

การที่จะดื้อดึง ไม่ยอมรับ ไม่นับถือครู ขึ้นมานั้นอันแรกที่สุด มันก็เป็นเรื่องของทิฐิ. เขาเรียกว่า ทิฐิ คือ ความคิดเห็น ความเข้าใจผิด เรียกว่า มิจฉาทิฐิ; แล้วก็ทำให้เกิด มานะ - ถือตัว, แล้วก็เกิด ถัถะเป็นความกระด้าง, ถัถะคือความกระด้าง มานะถัถะ ก็มานะที่กระด้าง; มันก็ดื้อ แล้วก็ไม่ยอมรับเอา. ที่เห็นๆ กันอยู่ ว่าทำไมเป็นศิษย์ที่มีครู ก็เพราะมีมานะทิฐิอย่างนี้.

คนเราเมื่อมีมานะทิฐิแล้ว ก็ไม่เชื่อใคร เขาเชื่อ มานะทิฐิของตัวเอง เขาก็ปิดประตูขังตัวเอง ไม่ให้อะไรเข้าไปได้ ก็เต็มไปด้วยมานะทิฐิ; แล้วก็ยังเผลอไปถึงสิ่งอื่น ว่าทำไมจึงมีมานะทิฐิอย่างนี้? ก็เพราะได้ไปสัมผัสบางสิ่งบางอย่างเข้า ทำให้ไป หลงใหลชอบใจในสิ่งอื่น คือใน ฝ่ายผิดฝ่ายเลว ก็เกิดมานะทิฐิที่จะไม่เชื่อฟังครูบาอาจารย์.

หรือว่าไปเกิดหลงใหลในเหยื่อของกิเลส ของ
 กามารมณ์เข้า ก็ไม่ยินดีที่จะเชื่อฟัง รับคำสั่งสอน ซึ่ง
 ล้วนแต่ยังไม่เคยทำอย่างนั้น. ยังเป็นคนขโมโห โทโส,
 สันดานของเขาเป็นคนโมโห โทโส ง่าย มันก็ไม่ยอมที่จะ
 เป็นผู้เชื่อฟังด้วยเหมือนกัน. นี่คือต้นเหตุที่ทำให้เกิดเป็น
 ศิษย์ไม่มีครูขึ้นมา.

ฉะนั้นฉันพูดกันว่า เธอจะได้เอาไปวัดตัว
 เองดู ว่ากำลังอยู่ในฐานะที่เป็นศิษย์มีครู หรือไม่? ถ้าไม่
 อยู่ในฐานะที่เป็นศิษย์มีครู แล้วเธอก็ไม่ได้รับอะไร จาก
 ที่เขามิมาให้เป็นมรดกตกทอดกันมา ไม่รู้จักพินิจ ก็หมิ่นบ
 แล้ว.

ความรู้ของคนหลายพันปี หลายหมื่นปีนั้น ถ้าให้
 เรามากันเดี๋ยวนี้, กันลำพังตนเดี๋ยวนี้จะได้ไม่พอ ไม่ครบ.
 ฉะนั้นเรามาถ่ายทอดกันโดยรับเอามาโดยตรงดีกว่า; จะมา
 เป็นคนหัวดี ไม่ยอมรับ จะคิดเอาใหม่ จะค้นเอาใหม่
 อย่างนั้นมันไม่พอ. แม้แต่การที่ตัดสินว่า อะไรดี อะไรชั่ว
 อะไรผิด อะไรถูก นั้นมันก็ยังไม่พอ; เราก็ยอมรับตามที่
 ท่านได้รู้แล้วได้สอนสืบ ๆ กันมาว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไร
 ผิด อะไรถูก เข้ามาไว้ก่อน แล้วก็ไปศึกษาเพิ่มเติมได้.

แม่เรื่องทางวัตถุ เขาก็ต้องทำอย่างนั้น. คน ๆ
หนึ่งในปัจจุบันนี้ เป็นนักวิทยาศาสตร์ชั้นเอก ทำอะไรได้
ไปโลกพระจันทร์ได้นี้ ก็อาศัยความรู้มาแต่เก่าก่อน. ถ้า
คนสมัยหินโน้น เขาได้รู้และทำอะไรบางอย่าง บอกสอนไว้
เป็นหลักง่าย ๆ เบื้องต้น สืบ ๆ กันมา สืบ ๆ กันมา จน
เป็นรากฐานของความรู้ ให้คนชั้นหลังทำการคิดค้นสืบ
ต่อไป. คนชั้นหลังเพียงแต่รับเอามา, แล้วศึกษา, แล้ว
ก็พิสูจน์ มันก็รู้ตามนั้นจริงในเวลาอันสั้น; ฉะนั้นจึงทำ
อะไรได้มาก ไม่น่าเชื่อ.

เรื่องทางจิตใจ ก็เหมือนกัน นี่เราลองรับเอาคำ
สั่งสอนของบัณฑิตทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
ซึ่งสอนสืบ ๆ กันมาเป็นพัน ๆ ปีนี้ เอามาเป็นเดิมพัน; เรา
มีเดิมพันมาก แล้วก็ทำให้มันเป็นกำไรออกงามออกไป
แปลกออกไป ใหม่ออกไป. แต่ถ้าว่ที่จริง เมื่อเป็นเรื่อง
ของการดับทุกข์แล้ว เราดูจะไม่ต้องมีความรู้อะไรใหม่แปลก
ออกไปจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า. ถ้าจะมีอะไรแปลก
ใหม่ออกไปก็เป็นเรื่องปลีกย่อย เป็นเรื่องฝอย เป็นเรื่อง
วิธีการอะไรบางอย่าง อยู่ที่จะใช้ให้มันเหมาะสมกับชีวิต
และแบบปัจจุบันในโลกปัจจุบัน.

ขณะนั้น เรายินดีเป็นศิษย์ที่มีครู มาตั้งแต่พระ
บรมครู คือพระพุทธเจ้า มาถึงครูบาอาจารย์ทุกระดับ แล้ว
ก็ลงมาถึงบิดามารดา ซึ่งเป็นครูคนแรก แล้วก็ยังเป็นครู
อยู่ ก็ได้. เดียวนี้ยังมีอะไรที่สามารถสอนลูกสอนหลาน
ที่โตแล้ว แต่งงานไปแล้ว ก็ยังได้. มันต้องมีอะไรดีกว่า
ลูกหลานชนิดนี้; เพราะว่าลูกหลานนั้นแต่งงานแล้ว ยัง
ต้องมากราบขอเงินพ่อแม่ใช้อยู่อีก.

รู้จักค่าของครูกันให้ถูกต้อง.

เอาละ, ที่นี้ พูดถึงคำว่า ครู กันให้ชัดเจนสักหน่อย
คำว่า ครู ตามตัวหนังสือในภาษาอินเดียนั้น มีความหมาย
มาก มีความหมายสูงกว่าอาจารย์เสียอีก. อาจารย์เป็น
เพียงผู้ฝึกมารยาท ที่เห็นได้ง่ายๆ. ส่วนครูนั้น “ผู้เปิด
ประตูทางวิญญาณ”. คำว่า อูษมา นั้น ความหมายของ
เขาเป็นเพียง สอนวิชา หรือชัก นำให้เข้ามาสู่วิชาใด
วิชาหนึ่ง. ความหมายตามคำพูดนั้นยังสู้คำว่า ครู ก็ไม่
ได้; แต่เดี๋ยวนี้ ครูทำเสียชื่อของคำว่า ครู มันก็เปลี่ยนไป.

ขณะนั้น จะพูดถึงคำว่า ครู กันดีกว่า. เขาถือว่า
รากศัพท์คำนี้ มันมีความหมายว่า ผู้เปิดประตู หรือเปิด

ช่องในทางวิญญาณ คือทางจิตใจ ไม่ค่อยได้เล็งมาถึงทาง
วัตถุทางเนื้อหนัง ทางร่างกาย. แต่คำว่า ทางจิตทาง
วิญญาณ นี้ ก็หมายถึง วิชา ความรู้ ทุกแขนงแหละ;
เช่นเรียนหนังสือนี้ก็ทำให้ฉลาด ก็เป็นเรื่องวิญญาณ
เหมือนกัน.

คำว่า เปิดประตูเปิดช่อง นี้ก็หมายความว่า ทำ
ช่องไว้ให้ โลง เป็นปล่องไปเลย, แล้วเราก็เดินตามช่อง
หรือร่องทางอันนั้น; เหมือนกับมันเป็นป่าทึบ ถ้ามีใคร
มาเจาะช่อง โลงโถง เป็นทางไว้ให้เลย เราออกมาก็เดิน
สบาย, เดินไปตามช่องนั้น สบาย. หรือว่าแม้เขาจะไม่
ได้ทำให้เตียน ให้เดินโล่งสบาย; แต่เขาทำแนวไว้ให้
เราก็เดินได้ถูก ไม่หลงทาง หรือดีกว่าที่มันไม่มีร่องรอย
วิเวก แนวทางอะไรเสียเลยนี้.

ที่นี้ มานึกถึงพ่อแม่ พอคลอดลูกออกมาแล้ว ทำ
ตนเป็นครูคนแรกแล้ว ก็เท่ากับเจาะช่องอะไรไว้ให้
เดิน นะ. เธอดูให้ดีๆ นะ บิดามารดาได้เจาะช่องสำหรับ
อนาคต ไว้ให้เธอแล้ว, เป็นการอบรมเธอฝึกหรือถูก
ชนิดไหนก็ตามเถอะ. ถ้าเขาได้ใส่อะไรลงไปจิตใจใน

วิญญาณของเธอ สำหรับเธอจะต้องเดินไปตามแนวนั้น^๕ จะนั้น^๕ จึงเหมือนกับว่าบิถัมมารดาเป็นครูคนแรก ได้เจาะช่องแนวทางอะไรไว้แล้ว; พอเธอออกมาก็จะเดินไปตามแนวนั้น^๕ คือตามนิสัย หรือตามอุปนิสัย ที่เขาได้ถ่ายทอดไว้ให้ ใส่ไว้ให้, และก็ต้องเดินไปตามแนวนั้น^๕. นี่คือกิริยาอาการที่เรียกว่า ผู้เปิดประตูทางวิญญาณ.

ที่นี้^๕ ครูบาอาจารย์ ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่ดี ก็ถ่ายทอดอะไรที่ดีๆ ลงไปในชีวิตจิตใจของเด็ก, เกิดเป็นนิสัย เกิดเป็นอุปนิสัย อย่างเดียวกันอีก. เด็กคนนั้นมันก็เดินไปตามช่องอันนั้น^๕ ตามทางโล่งอันนั้น^๕. หรือจะเป็นครูทางจิตทางวิญญาณโดยตรง; เช่น เรื่องทางศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้เจาะช่องทาง เปิดโล่งไว้ให้สัตว์ ที่จะได้เดินออกไปจากความทุกข์ ไปสู่ความดับทุกข์. เดินออกมาเสียจากที่มืด คือ อวิชชา; ออกมาสู่ที่สว่าง พ้นปัญหา ดับทุกข์^๕ หวังได้ ยิ่งกว่าครูบาอาจารย์พวกไหนหมด. ดังนั้นเราจึงเรียกท่านว่า สมเด็จพระบรมครู. ที่พูดว่าพระบรมศาสดานั้น คำว่า “ศาสดา” แปลว่า ครู, บรมศาสดา คือ

บรมครู; เพราะสอนสิ่งสูงสุด, สอนแก่ทุกคน; แม้แต่
ครูบาอาจารย์หรือบิดามารดาของเรา ก็ได้รับแสงสว่างจาก
พระบรมครู.

เพราะฉะนั้น เราจึงถือว่า ครูทุกคนนั้นขึ้นสังกัด
อยู่กับพระพุทธเจ้า. ถ้าเป็นครูที่แท้จริง เขาต้องขึ้นสังกัด
อยู่กับพระพุทธเจ้า ที่ได้เจาะช่องทางวิญญาณ ให้โล่งๆ
โล่งๆไว้สำหรับสัตว์ทั้งหลายจะได้เดินไป, จะได้ออกไป.
แต่ถ้าว่าครูคนใดไม่ทำอย่างนั้น เห็นแก่ประโยชน์ สอนเอา
เงินเดือนอย่างเดียว แล้วโกงเวลา โกงอะไรด้วย ครูคนนั้น
ก็ไม่ได้ขึ้นสังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า, แล้วไม่ควรจะเรียกว่า
ครู; ด้วยไม่ทำอะไรให้สมตามความหมายของคำว่า ครู
คือผู้เปิดประตูทางวิญญาณเสียเลย.

มาบวชพิเศษนี้ เท่ากับมาศึกษาพิเศษ.

การที่เรอบวชระหว่างปิดภาคนี้ มันก็เหมือนกับว่า
ปลื้มตัวออกมาศึกษาอะไรพิเศษออกไป จากการที่จะศึกษา
ได้จากโรงเรียน; คล้ายๆมาหา มาสวดส้อง มามอง มา
คลำให้พบร่องรอยทางที่พิเศษ เหนือกว่าทางใดๆ; จะ

ช่วยให้ทางอื่น ๆ นั้น มันมารวมอยู่ที่นี้, มารวมอยู่ที่ทางนี้
แล้วก็เป็นไปได้โดยสะดวกสบาย.

คิดว่า เป็นศิษย์มีครู กับเป็นศิษย์ไม่มีครู นี่
อันไหนมันจะดีกว่ากัน? ถ้าถามให้ฟังง่าย ตอบง่าย ก็ถาม
ว่า การที่มีพระพุทธเจ้าเป็นครู กับการที่ไม่มีพระพุทธเจ้า
เป็นครู อันไหนจะดีกว่ากัน? ถึงแม้ครูที่รองลงมาก
เหมือนกันแหละ การที่เป็นศิษย์มีครูกับเป็นศิษย์ไม่มีครู
อันไหนมันจะดีกว่ากัน?

ถ้าเป็นศิษย์ที่ถูกต้อง ก็ต้องมีครู; ไม่เช่นนั้น
เขาก็ไม่เรียกว่า ศิษย์ ดอก. เป็นศิษย์ขึ้นมาได้ก็เพราะว่า
มีครู; และก็อย่าลืมนะว่า บิดามารดานั่น เป็นครูคนแรกโดย
อัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีใครจ้างสอนให้เงินเดือนอะไรเลย.
ท่านก็เป็นครูมาแล้วโดยอัตโนมัติ, นี่ก็อย่าลืมเสีย.

บิดามารดา ถึงจะไร้การศึกษาอย่างไร ก็ยังสอน
ถูกต้อง อยู่ นั่นแหละ เพราะท่านมีต้นทุนคือความรัก,
ท่าน อยากจะให้ลูกดี นี่ก็ได้อย่างไรว่า ลูกมันจะดี แล้วก็
จะบอกอยู่เรื่อยไปละ เพราะว่ามันผิดไม่ได้. ลูกเสียอีก
มันจะไฉน จะไม่เชื่อบิดามารดา เพราะว่าบิดามารดาไม่เคย

เล่าเรียน ไม่เคยเข้าโรงเรียน ไม่เคยเข้ามหาวิทยาลัย;
 อย่างนั้นมันไม่จริงดอก.

บิดามารดา ยังมีอะไรที่รู้แล้วดีกว่า สำคัญกว่า
 ความรู้ที่ได้มาจากมหาวิทยาลัยเสียอีก. ขอนกชนอยู่กับ
 สถานะของบิดามารดา, ขนบธรรมเนียม ประเพณี อะไร
 อยู่มาด้วย. แม้ว่าท่านไม่ได้เรียนอะไรในโรงเรียน แต่
 ว่าเรียนอยู่โดยขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ถือกัน
 มาอย่างมั่นคง, รักษาไว้ได้อย่างมั่นคง. ฉะนั้นจึงตั้งอยู่ใน
 สุจริต เป็นคนซื่อตรง เป็นคนกลัวบาปแต่กลัวบุญ.

บรรพบุรุษของเรากลัวบาป แต่กลัวบุญ ไม่เหมือน
 คนอันธพาลสมัยนี้ ไม่รู้จักกลัวบาปและกลัวบุญ; กลับ
 ไปกลัวบาปและกลัวบุญ กลัวว่าบุญจะทำให้หมดสนุกสนาน
 เอร็ดอรร้อย แล้วก็ไปชอบบาป ที่เป็นโอกาสให้ได้สนุก
 สนานเอร็ดอรร้อย. แล้วก็ลองคิดดูทีเถอะว่า คนที่ไม่เคย
 เรียนในมหาวิทยาลัย แล้วกลัวบาปแต่กลัวบุญนี้ ยังดีกว่า
 คนที่เรียนในโรงเรียน เรียนในวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัย;
 แต่ก็ยังไม่รู้จักบาปจักบุญ ไม่ซื่อตรงต่อบาปและบุญ, ไม่ซื่อ
 ตรงต่อความผิด - ถูก ชั่ว - ดี.

ฉะนั้น ให้เคารพบิดามารดา ตามที่พระพุทธเจ้า
ท่านตรัสว่า เป็นอาจารย์คนแรก และเป็นพระพรหมของบุตร;
คือผู้ที่หวังดีต่อบุตร ไม่มีใครเท่าเทียมได้. และก็เป็น
อาหุเนยยบุคคลของบุตร หรือ เป็นพระอรหันต์ของบุตร เป็น
เนื่อนาบุญของบุตร. นี่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างนี้.
เธอลองเอาไปคิดดู จะได้เคารพ นับถือ ซื่อตรง กตัญญู ต่อ
ครูคนแรกคือบิดามารดา.

เอ้า, ทิน ถ้าเธอ สร้างนิสัยอย่างนี้สำเร็จในตอน
นี้แล้ว ก็กลายเป็นนิสัยที่จะเคารพครู เชื้อฟังครู อะไร
ขึ้นมา. พอมาอยู่โรงเรียนก็ไม่เป็นไร ก็คงมีนิสัยนั้นติด
มา, แล้วก็เป็นเด็กที่ดี กอบโกยวิชาความรู้จากครูบา-
อาจารย์เอาไปเป็นศิษย์มีครูอีกต่อหนึ่ง, จนกระทั่งเป็นนิสัย
ที่ฝังแน่น. ทินจะมาบวช มาเรียน เป็นพระเป็นเณร
จะปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็ทำได้ง่าย เพราะ
เป็นศิษย์มีครูมาทุก ๆ ตอน; มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เรา
จะต้องมีครู.

ฉันอยากจะพูดว่า พวกเณร ๆ เหล่านี้ สมัยนี้ เดี่ยว
นี้ จะใช้ให้บงปลา ก็แทบจะกินไม่ได้; แต่คนโบราณนั้น

เขาสอนว่าเราเป็นศิษย์มีครู; แม่แต่บึงปลา ก็ยังต้อง
มีครู. มีครูสอนให้บึงปลาอย่างไร มันจึงจะเป็นปลาที่บึง
แล้วดี มีรสดี มีสีส่นดี มีอะไรดี แล้วก็อร่อยดี. นี่แม่แต่
จะบึงปลาकिनก็ยังต้องเป็นศิษย์ที่มีครู; แล้วเขาก็สนใจกัน
อย่างนั้นจริง ๆ.

ฉันก็ได้รับคำสั่งสอนในเรื่องนี้ว่า แม่ในการบึง
ปลาให้ดีอย่างไร. เด็ก ๆ สมัยนี้อาจจะไม่มีโอกาส ที่จะรับ
คำสั่งสอนว่า บึงปลาให้ดีอย่างไร; เพราะมันเตลิดเปิด
เป้งไปไหน ไม่ยอมทำงานอย่างนี้; ไม่ช่วยบิดามารดาใน
เรื่องอย่างนี้.

บิดามารดาสมัยนี้ ก็มักจะโง่เขลา ปล่อยลูก ปล่อย
หลาน ให้ตามใจมากเกินไปด้วยความรัก ลูกก็กระทำไม่เป็น
แม่จะบึงปลาให้ดีที่สุด มันก็ทำไม่เป็น; เพราะว่าแม่จะบึง
ปลา มันก็ยังต้องเป็นศิษย์มีครู. ฉะนั้น ทุกอย่างที่ยาก
ไปกว่าเรื่องบึงปลานี้ มันก็ต้องมีครู; แม่แต่หุงข้าว
มันก็ต้องมีครู; แม่แต่ผ่าฟืน มันก็ต้องมีครู จึงจะผ่าได้ดี
ได้เร็วได้ปลอดภัย เป็นต้น.

เธอลองคิดดูเถอะ เราจะเรียนในโรงเรียนนี้ มัน
ต้องมีครู ที่ช่วยจำจำไซ้ให้; จะเรียน จะเขียน จะอ่าน
จะออกเสียง ในภาษานั้น ๆ มันก็ต้องมีครู. ถ้ายึดหลัก
ทำตามक्रमันก็ผิดไม่ได้ มีแต่จะดียิ่ง ๆ ขึ้นไป; ที่เกลียด
ไม่เชื่อครู นั้นแหละก็เป็นความโง่ของตนเอง. ครูเขาบอก
ให้ว่า ล เป็น ล; ให้ว่า ร เป็น ร; เด็ก ๆ มันก็กลับ
กันเสีย เอา ร เป็น ล, เอา ล เป็น ร พอมาใช้กับ
ภาษาบาลีเข้า มันก็บ้าเลย. ภาษาบาลี ถ้าไปเปลี่ยนตัว
เป็นตัว ล อะไรเข้า ความหมายมันเปลี่ยนตรงกันข้ามไป
เลยก็มี, หรือใช้ไม่ได้เลย ก็มี.

จะนนเธอเป็นคนหนักแน่นเคารพ ต่อระเบียบ
ต่อคำสั่ง บังคับบัญชา ของครูกันดีกว่า; จะได้ชื่อว่า
เป็นศิษย์ที่มีครู เพราะเหตุนี้.

ฝึกหัดให้มีนิสัย เป็นศิษย์มีครู.

จะนน ขอให้ทำให้สำเร็จประโยชน์ ว่าการที่เรา
บวชเดือนหนึ่งคราวนี้ ก็เพื่อจะหัดนิสัยส่วนนี้ด้วย, หัด
นิสัยให้กลายเป็นศิษย์ที่มีครู ให้จนได้. เรามาฝึกหัดอดทน

ลำบากเหนื่อยยาก อย่างไรรวมทำทุกอย่าง มันก็เกิดนิสัย
ที่เป็นศิษย์มีครูขึ้นมา.

ถ้าเธอไม่ยอม เธอต้อง เธอหลบหนีไปเสีย
หรือบางทีเธอก็ต่อสู้ ประท้วง หรือชวนกันด่าอาจารย์ ก็มี,
มันก็เป็นศิษย์มีครูไม่ได้; ฉะนั้น การที่เรามาฝึกฝนกัน
ให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลาหนึ่งนี้ ก็ปรับปรุงให้เป็น
ศิษย์ที่มีครูได้เป็นอย่างมากทีเดียว, หรือว่าจะถึงกับแก่นิสัย
เลวๆที่เคยเป็นศิษย์ไม่มีครู มาแต่ก่อนนั้นๆ ให้เปลี่ยน
เสียใหม่. เราเคยเป็นศิษย์ไม่มีครู มาแต่ก่อนนั้น;
เดี๋ยวนี้มาเปลี่ยนเสียใหม่. เราจะไม่วิพากษ์วิจารณ์ครู
ประท้วงครู เหมือนเด็กเห่อประชาธิปไตย สมัยนี้.

เราทำเพียงที่เราเห็นว่าถูก ก็ได้; แต่เราก็ไม่
ต้องไปดื้อ. ถ้าเธอเป็นประชาธิปไตยเลยเถิดไปแล้ว; เรา
ก็จะไม่ฟังอะไรเสียเลย. นี่เรียกว่า มาฝึกความอ่อนน้อม
ถ่อมตน ซึ่งเป็นของสำคัญมาก, ถ้าเป็นคนกระด้าง แล้ว
ก็ไม่มีทางที่จะเป็นศิษย์มีครู; แล้วก็จะล้มเหลวในส่วน
อื่นๆ ด้วย, โดยเฉพาะล้มเหลวในทางธรรมะ เรื่องมรรค
ผล นิพพาน.

นี่ บอกให้รู้ว่า เรื่องของภิกษุสามเณร ที่จะบรรลุ
มรรคผล นิพพานนั้น ต้องการความเป็นคนว่านอนสอน
ง่าย ที่เรียกว่า โสวสสตา : สุวโจ จสฺส มุทุ อนติมานิ
เป็นสูตร ๆ หนึ่งซึ่งแสดงคุณสมบัติ ของผู้ที่จะเป็นอริยบุคคล.
สุวโจ แปลว่า คนว่าง่าย, มุทุ - เป็นคนอ่อนโยน, แล้วก็
อนติมานิ - ไม่จองทอง, ไม่ถือ ไม่กระด้าง, อุชฺฐ - เป็นคน
ซื่อ, สุหุ - เป็นคนซื่อ, ซื่อตรงอย่างดี นี่ ล้วนแต่เป็นเรื่อง
ของศิษย์มีครูทั้งนั้นแหละ. จึงจะเป็นพระอริยบุคคล, เช่น
พระโสดาบันเป็นต้นได้.

เราต้องการความอ่อนโยน ความเชื่อฟัง ความ
ว่าง่ายสอนง่าย; ถ้าใครไม่มีคุณธรรมเหล่านี้ แล้วก็ยาก,
หรือจะหมดหนทางเสียทีเดียว ที่จะเป็นศิษย์มีครู. เมื่อ
เป็นศิษย์มีครูแล้ว ก็แว้งคว้างไปตามเรื่องของมานะทิฏฐิ;
มันก็เหมือนกับว่าทำลายตัวเอง. ไม่มีครูแล้วก็ไม่มีร่อง-
รอยสำหรับจะเดินตรงไปถูกทางได้; นี่คือการเปิดประตู
ทางวิญญานไว้ โดยครูบาอาจารย์.

หรือ เปรียบเหมือนอีกอย่างก็ได้ เช่นว่า คอก เล้า
ที่มืดมิด แล้วเหม็น สกปรก นี่; สัตว์ที่อยู่ในคอก ถูกขัง

อยู่ในคอกนั้น ควรจะได้รับการเปิดประตู, ให้ออกมาจากคอก มาสู่แสงสว่าง มาสู่ที่สะอาด มาสู่ที่สบาย. นี่เหมือนกับ สัตว์ทั้งหลาย ที่ถูกขังอยู่ในคอกของความโง่ ของทมิฬนิมานะ ของอวิชชา ที่ทำให้ตอติง เป็นศิษย์ไม่มีครู.

ต้องย้ำตรงนี้อีกแหละว่า อวิชชา - ความโง่, ทมิฬนิมานะ - ความกระด้าง ว่าเป็นเหมือนกับคอกที่มืด ที่สกปรก ที่ไม่น่าอยู่. ที่นี้ ครูก็คือผู้ที่เปิดประตู ให้สัตว์เหล่านั้น ออกมาเสียจากคอกเหล่านั้น, คอกแห่งมิจฉาทิฏฐิ แล้ว ก็ มาสู่แสงสว่าง คือรู้อะไรเป็นอะไรแล้วก็สะดวกสบาย.

ทำไมจึงพูดเรื่องนี้มากนัก ? ก็เพราะว่า โลกนี้จะอยู่ได้เพราะความมีครูเป็นผู้เปิดประตู, ลองไม่มีบุคคลชนิด คุรุนี้ โลกนี้จะวินาศแล้ว, วินาศไปเสียก่อนหน้านี้อแล้ว; นี่เพราะมีผู้เปิดประตูอยู่บ้าง แม้ไม่สูงสุด มันก็เป็นเรื่อง เปิดประตู. แล้วอีกอย่างหนึ่งนั้นจะพูดรุนแรงว่า ถ้าพวก เธอจะไม่เสียชาติเกิดแล้ว ก็จงพยายามเป็นครูต่อไปใน อนาคตนี้. เธอจะต้องพยายามเป็นครู, ผู้เปิดประตู ให้คนที่มา ที่หลังจากเธอเข้าไปอีก. ถ้าสมมติว่านะ ถ้า เธอเลิกออกไป มีภรรยา มีบุตร มีอะไรแล้วก็ เธอก็ ต้อง

เป็นครู อย่างที่ว่า ไม่อย่างนั้น มันเสียชาติเกิดนะ, คือ
เกิดมาทำแต่ความเสื่อม; ไม่ได้ทำความเจริญ, ไม่ได้ทำ
โลกนี้ให้งดงาม, หรือว่าไม่ควรจะอยู่ในโลกนี้, ไปตายเสีย
ดีกว่า.

ฉะนั้น เราจึงต้องทำตนให้เป็นผู้มีแสงสว่างใน
ทางวิญญาน สำหรับตัวเรา ช่วยเราได้; เพราะอาศัย
ครูบาอาจารย์ที่ดี ที่ท่านทำหน้าที่นั้นสืบ ๆ กันมา. แล้วพอ
เราโตขึ้น เราก็ทำหน้าที่นั้นสืบต่อไปอีก เป็นครูที่ดี อย่าง
น้อยก็เป็นครูคนแรกของลูกหลาน, เป็นครูบาอาจารย์
ต่อ ๆ กันไป กระทั่งว่าจะเป็นผู้บรรลุนิพพานอันสูงสุด แล้ว
ก็สอนธรรมะสืบ ๆ ต่อ ๆ กันไป ให้มีความเป็นครูที่สมบูรณ์.

ใครจะหลีกเลี่ยงความเป็นครูพ้น? ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ไป,
หลีกเลี่ยงไม่พ้นแล้ว ก็คือความเลวร้าย ความเสียหาย จนถึง
กลับจะใช้คำว่า เสียชาติที่เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระ-
พุทธศาสนา.

เอาละ, เดียวนี้เราจะไม่ให้เสียที่เกิดมาเป็นมนุษย์
และพบพระพุทธศาสนา, จะเป็นมนุษย์ที่ดี มีจิตใจสูง, เป็น

ศิษย์มีครูไปตงแต่บ้านนี้ ก็จะเป็นมนุษย์ที่ดี มีจิตใจสูงได้
แล้วก็เป็นครูสืบต่อๆกันไป ไม่ขาดสาย ก็จะเป็นโชคคิของ
โลกนี้ ที่มันจะไม่วินาศในอนาคต.

นี่คือเรื่องของครูบาอาจารย์, คือเราเป็นลูกที่ดีของ
บิดามารดา แล้วก็เขยิบขึ้นมาเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์;
เพียงสองอย่างนี้ ก็จะปลอดภัยในกาลข้างหน้า ที่จะเป็น
เพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เป็นสาวกที่
ดีของศาสนา. นี่ก็ขอให้ตั้งต้นด้วยการเป็นบุตรที่ดีของ
บิดามารดา, เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ ซึ่งจะเว้น
เสียไม่ได้. ฉะนั้นจึงได้เอามาพูดเป็นเรื่องแรกๆ สำหรับ
พูด.

ที่ว่าพูดรุนแรง หรือเขรุสกว่ากระทบกระเทือน
ก็ขอให้เข้าใจว่า ฉันทก็ขอตรงต่อหน้าที่ของครูบาอาจารย์;
ฉันจะพูดเอาอกเอาใจ ประจบสอพลอ กับพวกเธอไม่
ได้, และก็ทำไม่เป็น, ก็พูดออกไปตรงๆ อย่างนี้. ฉะนั้น
มันอาจจะรุนแรงกระทบกระเทือนบ้าง ก็ขอให้ถือเป็น
หน้าที่ที่ต้องทำอย่างนั้น. ถ้าพูดเพราะๆ มีประโยชน์ ก็
จะพูดเพราะๆ เหมือนกัน. บางกรณีทำอย่างนั้นไม่ได้ ก็
พูดตรงๆ แรงๆ; มันก็ไม่ไผ่เพราะ ก็ต้องพูดอย่างนั้น
เหมือนกัน.

นี่มันเหมือนกับว่า บางทีก็ต้องใช้มิดเจียนเนื้อ
 ร้ายให้หมดไป; มันจะเจ็บบ้าง ก็เพื่อจะได้หาย; เหมือน
 กับการกินยานี่มันจะขมบ้าง ก็เพื่อให้โรคนั้น มันหาย.
 ฉะนั้น ถ้าเธอจะเป็นศิษย์มีครู แล้วก็เธอยืนดื่รับฟังคำ
 พูด แม้ว่าจะไม่ไพเราะ ให้ถูกต้องตามพระพุทธรวณะ,
 ที่ว่า คำสอน นั้น แม้ว่ามันจะหยาบคาย ดุดัน ก็เป็น
 การช้ขุมทรัพย์.

ให้ทุกคนถือว่า คำพูดของบิดามารดา ครูบา-
 อาจารย์ นั้น เป็นคำช้ขุมทรัพย์; แม้ว่าบางทีจะฟังดู
 เป็นคำด่า. อย่าไปคิด อย่าไประแวง ว่าจะเป็นคำด่า.
 ให้ถือว่าเป็นคำช้ขุมทรัพย์เสมอไป; เพราะว่าเป็นคำที่กรูย
 ทางเปิดช่องให้โล่งไป สำหรับเธอจะเดินไปในอนาคต
 นั้นเอง.

เอาละ, คิดว่า การพูดเรื่องความหมายของครูบา-
 อาจารย์ โดยใจความที่สำคัญนี้ พอสมควรแล้ว จะหยุดพูด
 แล้ว. ขอเตือนเป็นคำสุดท้ายว่า เธอทั้งหลายจงเป็น
 ศิษย์ที่มีครู แล้วจงเจริญงอกงามก้าวหน้าไปตามทางของ
 มนุสย์ ที่มีจิตใจสูงอยู่ทุกทิวาราตรีกาลเกิด.

เฮ้, พวกมันที่.

คาถาดับสังขาร

สิ่งปรุ่งแต่่ง ทั้งหลาย ไม่เที่ยงหน่อ
มันเกิดก่อ ตามหน่าที่ มีสังขาร
แล้วเกิดดับ เป็นธรรมดา ตามอาการ
ไม่อยู่นาน มันเป็น เช่นน้แล.

กลุมสังขาร น้หน่อ ก็เหมือนกัน
จะสิ้นสุด ลงในวัน- น้เป็นแน่
ไม่มีใคร เกิดตาย มีได้แต่
สังขารแท้ๆ มันจะดับ โดยธรรมดา.

ความสงบ มีเพราะเหตุ แห่งสังขาร
มันดับเย็น เป็นนิพพาน สิ้นสังสาร
นามรูปน้ ดับวันน้ เป็นกิริยา
ไม่มีเชื้อ กลับมา เกิดอีกแล.

ของท่านพุทธทาสภิกขุ

๒๖ เม.ย ๒๕๒๐

รายชื่อหนังสือ ชุดลอยปทุม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑	คู่มือมนุษย์	๖
๒	ศิลปแห่งการดูด้วยตาหูตสัมผัสปัญญา	๑
๓	ศิลปแห่งการมีพระพุทธเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัว	๑
๔	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑
๕	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม	๒
๖	พูดกับเถเร	๑
๗	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๑
๘	เห็นธรรมชาติคือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑
๙	ธรรมโอสถสำหรับโลก	๑
๑๐	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๑
๑๑	ปรมัตถธรรมคำกลอน	๑
๑๒	นิพพานที่นั่นและเดี๋ยวนี้	๑

ช่างห้วมัน

จยีนกราน สลัดทัว ช่างห้วมัน
ถ้าเรื่อนั้น เป็นเหตุ แห่งทุกข์หนา
อย่าสำออย ตะบอยจัด ไว้อัดรา
ตัวถูกล้ำ ขึ้นเรื่อยไป อัดใจตาย.

เรื่อนั้นนิต เรื่อนั้นน้อย ลอยมาเอง
ไปบวกเบ่ง ให้เห็นว่า จะฉิบหาย
เรื่อนเล็กน้อย ตะบอยเห็น เป็นมากมาย
แต่ละราย รีบเขวี้ยงขว้าง ช่างห้วมัน.

เมื่อตัวกู ลู่หลุบ ลงเท่าไร
จะเย็นเยือก ลงไป ได้เท่านั้น
รอดตัวได้ เพราะรู้ใช้ ช่างห้วมัน
จงพากัน หัดใช้ ไว้ทุกคน.

พ. วิชาญ